

NYTT OM



FRA NAVFs SEKRETARIAT
FOR KVINNEFORSKNING

NR. 1

MARS 1982

KVINNEFORSKNING



Nytt om kvinneforskning kommer med 4-5 nr. i året. Bidrag og kommentarer sendes til NAVFs sekretariat for kvinneforskning, Munthesgt. 29 - Oslo 2. Telefon (02) 56 52 90

NAVFs sekretariat for kvinneforskning
Munthesgt. 29, OSLO 2
Tlf: 02/ 56 52 90
Postgiro: 5 14 71 60

Sekretariatets styre:

Universitetsstipendiat Hanne Haavind, leder
Professor Harriet Holter
Forskningsstipendiat Hildur Ve, (p.t. universitetslektor)
Forskningsstipendiat Sidsel Saugestad Larsen
Dosent Willian Lafferty
Byråsjef Anne Kari Lande Hasle
Amanuensis Mette Qvortrup
Førsteamanuensis Ida Blom, observatør for Rådet for humanistisk
forskning, (RHF), NAVF

Varamedlemmer:

1. Førsteamanuensis Tove Stang Dahl
2. Amanuensis Ingrid Eide
3. Konsulent Per Miljteig-Olssen

I sekretariatet:

Konsulent Maren Brit Baadshaug
1.kontorfullmektig Guro Helgerud

Forskningsleder Helga Maria Hernes, Kvinners levekår og livsløp.
Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Oslo, Blindern.
Tlf: 02/ 45 51 63 (beskjed kan gis på 45 51 80, privat 44 06 36).

"Nytt om kvinneforskning"

Redaktør: Maren Brit Baadshaug
Omslag: Kari Rolfsen

INN H O L D

NYE UTFORDRINGER Av Hanne Haavind.....	s. 1
TVERRFAGLIG KVINNEFORSKNING -? Av Kirsti Malterud....	s. 6
NOEN KOMMENTARER TIL UTVIKLINGEN AV DET NYE SEKRETARIATET FOR KVINNEFORSKNING. Av Helga Maria Hernes.....	s. 8
KVINNER LEVEKÅR OG LIVSLØP Av Helga Mari Hernes.....	s.11
GRUNNFORSKNINGSUTVALGETS UTREDNING Utdrag av Åse Hiorth Lerviks særuttalelse.....	s.15
TVERRFAGLIG KVINNEKONFERANSE I HAIFI, Av Berit Ås og Suzanne Lie.....	s.22
<u>BOKOMTALER</u>	
KJØNNSPOLITIKK OG DISTRIKSUTBYGGING. Av Sissel Fredriksen. Omtalt av Lise Widding Isaksen..	s. 29
MEN AND WOMEN OF THE CORPORATION. Av Rosabeth Moss Kanter. Omtalt av Tone Schou Wetlesen.....	s.33
KVINNER I ALLE LAND. Håndbok i frigjøring. Av Berit Ås. Omtalt av Helga Maria Hernes.....	s.37
<u>LITT AV HVERT</u>	
OVERSIKT OVER SAMFUNNSVITENSKAPELIG FORSKNING OG LITTERATUR AV KVINNER. Oppfordring og på- minnelse av Marianne Nodt.....	s.41
SEMINAR OM PSYKOLGISK KVINNEFORSKNING.....	s.44
LITTERATUR OG ARKIVUTVALGET.....	s.46
HVA BØR KVINNEFORSKERE VITE OM FJERNESYN OG RADIO SOM KANAL FOR FORMIDLING AV FORSKNINGSGRUPPES Kort referat fra møtet 26.1.82 av Mie Berg.....	s.48
GRUPPEN FOR MEDISINSK KVINNEFORSKNING.....	s.52
ÅRBOG FOR KVINDERET 1983.....	s.52
REKRUTTERING TIL KOMMUNESTYRENE.....	s.53
NY PUBLIKASJONSSERIE.....	s.53

SEMINAR I PROSJEKT- OG SØKNADSUTFORMING	
Kort orientering fra seminaret.....	s. 54
EN-DAGS SEMINAR OM KVINNER, DATATEKNOLOGI OG ARBEID...	s. 54
PLANLAGTE AKTIVITETER.....	s. 55
PUBLIKASJONER INNKOMMET TIL SEKRETARIATET.....	s. 56

NYE UTFORDRINGER

Av Hanne Haavind

Lettelse er vel det vi først og fremst kjenner - over at sekretariatet skal fortsette. Som vi rakk å melde i forrige nummer av Nytt om kvinneforskning, blir forlengelsen av sekretariatet også en utvidelse. Det skal omfatte alle fagområder, ikke bare de samfunnsvitenskapelige. Særlig forbauset over at vi får et liv som eget sekretariat etter 31. mai, er vi imidlertid ikke. Egentlig hadde det vel ikke vært mulig å nedlegge oss. Til det har virksomheten vært for omfattende og vellykket, særlig om en sammenholder hva det direkte har kostet NAVF i rede penger (en drøy halv million i året) med hva det har avstedkommet av forskningsvirksomhet - og ikke minst av fellesskap, entusiasme og offentlig oppmerksomhet. Handlingsplanen for likestilling, Stortinget, og statens budsjett for NAVF pekte i samme retning: "Det er føresetnaden at NAVF sikrer drift av kvinneforskningssekretariatet av løyvinga si i tida 1982-85."

Likevel har ikke alle innen NAVF-systemet vært like begeistret for forslaget om et utvidet og flerfaglig sekretariat for kvinneforskning. Rådet for medisinsk forskning var skeptiske og Rådet for naturvitenskapelig forskning syntes tiltaket var nok så uinteressant for dem. Nå er det opp til medisinerne og naturforskere med interesse for kvinneverlevante temaer og kvinneperspektiver å finne ut hva de kan bruke sekretariatet til. Tre av de åtte som var til stede da NAVFs styre besluttet å opprette et sekretariat med et årsbudsjett på en drøy million, var skeptiske. Bl.a. representanten for Rådet for samfunnsvitenskapelig forskning tilhørte det mindretall som mente at dimensjoneringen av sekretariatet var ute av proposisjon i forhold til NAVFs øvrige virksomhet. De tre viste i den sammenheng til at viktige tverrfaglige problemområder i NAVF-systemet som havgforskning, idrettsforskning og energiforskning, har svært beskjeden administrativ bistand til rådighet. Selv et planlagt sekre-

tariat for miljøvernforskning vil ikke få en størrelse tilsvarende kvinneforskningssekretariatet. Men vi som har arbeidet med kvinneforskning noen år, både i NAVF-systemet og utenfor, reagerer nettopp på å bli betraktet som et "problemområde" av en viss størrelsesorden, som kan sammenlignes med andre problemområder. Forskningspolitisk er det ikke noe poeng at et hvert "problemområde" skal ha et sekretariat som tilsvarende størrelsen på problemet. Avgjørende er vel snarere hvordan et slikt tiltak virker - hvilken effekt det har på den type forskning som det skal stimulere og fremme. Når kvinneforskningssekretariatet har virket, er det først og fremst fordi det har vært en liten spiss og en liten markering av en type virksomhet som mange kvinnelige forskere over hele landet ønsket å få bedre anledning til å drive med. Ikke alle "problemer" er slik at det går forskere rundt og brenner etter å bidra til å løse dem. Når kvinneforskere fortsatt skal ha et sekretariat, er det fordi de fortsatt brenner. Og når det skal utvides til å omfatte alle fag, er det fordi det innen de humanistiske fag finnes en virksomhet som er nokså parallell til den samfunnsvitenskapelige, mens det innen medisinsk forskning finnes spirer til en sterkere interesse. Innen naturvitenskapelig forskning ligger en spesiell utfordring - i overgangen fra grunnforskning til anvendt forskning, kommer konsekvensanalysene inn.

Kritikk har vi i det nåværende styre fått lite av, iallfall åpent og direkte. Men nå skal andre overta, et nytt styre skal oppnevnes og stillinger skal lyses ut. Det blir en god anledning for kvinneforskere og andre brukere av sekretariatet til å komme med nye forslag og ønsker, også slike som innebærer en kritikk av måten vi har gjort det på. Sekretariatet er ikke noe mål i seg selv, det har ingen egen virksomhet å forsvare, men kan bare rettferdiggjøres i den grad det oppfyller ønsker. Og da må ønskene frem. Sekretariatet har bidratt til å bygge opp et uformelt nettverk av samarbeidende kvinneforskere. Mange kvinneforskere føler derfor at noen andre står mere sentralt i dette uformelle nettverket, mens de selv kanskje befinner seg i periferien, eller ikke regnes med. Etterhvert

som virksomheten øker kan det være grunn til å se mere kritisk på konsekvensene av slike uformelle bekjentskaps-systemer.

Fornyhet aktivitet håper vi selvfølgelig på fra dem som skal drive det nye sekretariatet, men først og fremst fra dem som skal bruke det. Humanister, medisinere og naturvitere må legge seg i startgropa og arbeide aktivt for å få det slik de vil. Det nytter ikke lenger å si til oss som sitter i det "gamle" styret hvordan en vil ha det. Heller ikke bør man vente til det nye styret har uttalt seg. Hvem ønsker kvinneforskernes skal ivareta deres interesser i det nye sekretariatet? Mandatet for sekretariatet er også endret. Hovedoppgaven er ikke lenger bare å initiere og fremme kvinneforskning, men også å stimulere og støtte kvinner i forskning. Dette åpner for nye aktiviteter, men skaper også en viss engstelse for at sekretariatet skal komme til å gape over for mye.

Styreformen blir annerledes. Det nye sekretariatet skal ha et lite styre med fem medlemmer, derav tre forskere. Det nåværende styre har bestått av ti personer som både faglig og forskningspolitisk står hverandre nær. Vi har ikke bare trukket opp retningslinjer og fattet vedtak, men arbeidet aktivt med og for sekretariatet. Et lite styre vil nødvendigvis få en personlig kontaktflate som er enda mindre enn den vi har kunnet ha. Det kan også tenkes at faglige forskjeller vil gjøre det vanskeligere å enes om forskningspolitiske tiltak. Alt avhenger i større grad av hvilke personer som blir utpekt. Vi i det nåværende styre hadde ønsket oss litt større arbeidsgrupper, en gruppe for hver av de fire fagområdene som sekretariatet dekker. Disse gruppene kunne så gå sammen i en forsamling som fattet mer prinsipielle avgjørelser. Arbeidet i styret har nemlig ikke vært preget av voteringer. Det dreier seg snarere om å ha idéer, ta initiativ, følge opp saker, bruke av sin arbeidskapasitet. NAVF synes våre idéer som styringsform var for omstendelige og for kostbare. Men det nye styret har jo selvfølgelig anledning til å sette ned forskjellige slags midlertidige arbeidsgrupper for å arbeide med spe-

sielle saker. På denne måten kan kontaktflaten med forskningsmiljøene bli større. Heldigvis har NAVF vist forståelse for at de som skal sitte i et slikt styre må være kvalifisert innen kvinneforskning. Det kan bety at alle fem medlemmene blir kvinner. Dette kan vel neppe være i strid med Likestillingsloven, ettersom det dreier seg om et tiltak for å bedre kvinners situasjon.

Driftsmidlene for det nye sekretariatet blir mindre enn de er i dag. I det nåværende budsjettet på ca. en halv million kroner har 30% gått til lønninger av personalet, 20% gått til publisering, drøye 30 gått til konferanser, seminarer, møter og annen gruppevirksomhet, mens noe under 20% går til drift, dvs. styremøter, reisevirksomhet, timelønner o.l. I det nye sekretariatets budsjett på 1,3 millioner, vil over 75% gå til lønninger. Personalet økes fra en konsulent og 3/4 kontorfullmektig til to konsulenter og to kontorfullmektiger. Dessuten kommer stillingen som forskningsleder i samfunnsvitenskapelige fag (Programmet Kvinners levekår og livsløp) inn på NAVFs budsjett. Denne siste stillingen har tidligere vært betalt av Forbruker- og Administrasjonsdepartementet. Foruten lønningene for alle disse, ca. 600 000 kroner, blir sekretariatets budsjett belastet med ytterligere drøye kr. 400 000.- som skal dekke de generelle utgifter NAVF har med å "ha oss i huset". Dette innebærer at det nye sekretariatet kan gjøre mindre, i allfall av slikt som koster penger. NAVF har forutsatt at sekretariatet må søke spesielt om midler for større tiltak, ved andre instanser innen NAVF eller utenfor. De som har arbeidet med sekretariatet til nå, har sett det som en stor fordel at disposisjonsbevilgningene har vært av en slik størrelse at styret har hatt stor handlefrihet og kunnet opptre relativt uavhengig av resten av NAVF-systemet. Vi er på en måte ikke noen del av NAVF, men et frittstående særtiltak som kan gjøre det vi mener er nødvendig og hensiktsmessig for kvinneforskningsvirksomhet. Mindre midler til drift gir en mer tungrodd arbeidsform. Det hjelper oss lite å ha konsulenter og kontorfullmektiger i NAVF, hvis de ikke har penger å bruke.

Men NAVF har gjort mye og universitetene har gjort lite for kvinneforskningen. Det går tregt med å få ansatt kvinneforskere i faste stillinger på universitetene, og med å få stoff om kvinner inn på pensumlistene. Innen samfunnsvitenskapene skyldes blomstringen de siste fem år en kombinasjon av NAVF-midler og departementale midler til forskning. Universitetene blir den viktigste bastion å innta i årene fremover. Dette er ikke minst en utfordring for humanistisk kvinneforskning, som ikke har oppdragsmidler "å falle tilbake på". Sekretariatet som sådan virker ikke på universitetene. Når en banker på universitetsporten, står hver enkelt kvinneforsker alene. I vårt uformelle felleskap skummer vi av indignasjon når vi ser hvordan våre medsøstre blir behandlet.

Interessen for kvinneforskning dabber ikke av. En stund trodde vi at de kvinnelige studentenes engasjement og initiativ slik det viste seg i 70-åra, var på retur. Men i løpet av det siste året er det blitt tydelig at også 80-åras studenter kommer. Det er blitt tatt initiativ, av studentene selv, til faglige konferanser og møter og kvinnefaglige arbeidsgrupper i alle universitetsbyene og ved enkelte distriktshøyskoler - og også innen tekniske og medisinske fag. Men avstanden mellom "ferdige" forskere og studenter er opplagt større i dag enn for fem år siden. Først og fremst fordi de "ferdige" forskere er blitt så mange. Det er ikke lenger mulig for en person å ha oversikt over miljøet på tvers av fag, institusjoner og alder. Dessuten er svært få av de samfunnsvitenskapelige kvinneforskere knyttet til universitetet i undervisningsstillinger, og derfor har studentene gjennomgående ikke fått bedret sine muligheter til veiledning i kvinnefaglige temaer. Det ligger nye utfordringer i et samarbeid mellom sekretariatet for kvinneforskning og studentenes egne grupperinger og organisasjoner.

Hanne Haavind

TVERRFAGLIG KVINNEFORSKNING - ?

Av Kirsti Malterud

Det er gledelig at NAVF nå har vedtatt å etablere et tverrfaglig sekretariat for kvinneforskning. Kvinneforskningen går i sin natur på tvers av de vanlige vitenskapelige disipliner og forutsetter samarbeid over faggrensene. Den organiserte kvinneforskning har fram til nå hatt sterkest tilhørighet i samfunnsfagene - kanskje ikke så overraskende. Men ved at NAVFs kvinneforskningssekretariat har vært administrert av Rådet for Samfunnsforskning, har kvinneforskning utenfor samfunnsfagene blitt hengende etter.

For mitt eget fagfelt - medisin - er dette merkbart. Både aktivitet og entusiasme for kvinneforskning er beskjeden, og kvinneforskning blir ikke helt tatt på alvor. Rådet for medisinsk forskning uttalte seg svært forbeholdent angående opprettelse og finansiering av det nye sekretariatet. Kvinneforskning har lav status i det medisinske forskningsmiljø.

Hvorfor er dette beklagelig?

Jeg tror medisinsk forskning trenger impulser fra kvinneforskningen, og jeg tror kvinneforskningen trenger impulser fra medisinsk forskning. Det mannsdominerte, naturvitenskapelig orienterte forskningsmiljøet medvirker til å skape et ensidig bilde av virkeligheten, ofte presentert som "objektive sannheter", uten tanke på de samfunnsmessige konsekvenser forskningsresultatene innebærer. For kvinner er dette særlig åpenbart der forskningen handler om naturlige livsprosesser - som menstruasjon, svangerskap, fødsel - som medisinen i stadig større grad medvirker til å sykliggjøre. Kvinners virkelighet blir dårlig beskrevet av den medisinske forskning. Dette er rimeligvis et produkt av et forskningsmiljø der menns verdier har vært enerådende. Det tverrfaglige kvinneforskningsmiljøet trenger også den kunnskap vi samler som angår kvinners helse og sykdom, trivsel og mistrivsel, i vår profesjon og i vår forskning. Kjennskap til hvordan kroppen fungerer under gode og dårlige forhold, hvordan sykdom forløper og hvilke faktorer som

øker sykdomsrisiko, er viktige forutsetninger for forskning om kvinners virkelighet.

Det blir spennende å se hvordan det nye sekretariatet kan legge forholdene til rette for tverrfaglig virksomhet. Jeg er spent på i hvilken grad Rådet for medisinsk forskning vil opprettholde sin skepsis til den organiserte kvinneforskning, og om medisinsk kvinneforskning fortsatt vil betraktes som irrelevant, mindreverdige forskning med amatørstatus. Forutsetningene ligger godt til rette, men uten aktiv medvirkning fra de forskjellige fagmiljøene i NAVF er det vanskelig å tenke seg et fruktbart samarbeid mellom kvinneforskere fra ulike fag. Når NAVFs styre nå har vedtatt å gi kvinneforskningen høy prioritet, må dette få ringvirkninger også over i de etablerte forskningsmiljøer.

NOEN KOMMENTARER TIL UTVIKLINGEN AV DET NYE SEKRE- TARIATET FOR KVINNEFORSKNING

Av Helga Maria Hernes

Mange av oss ser med spenning frem til overgangen fra "det gamle" til "det nye". For oss samfunnsvitere burde dette være en god anledning til historisk tilbakeblikk, selvkritikk og til å peke på nye muligheter.

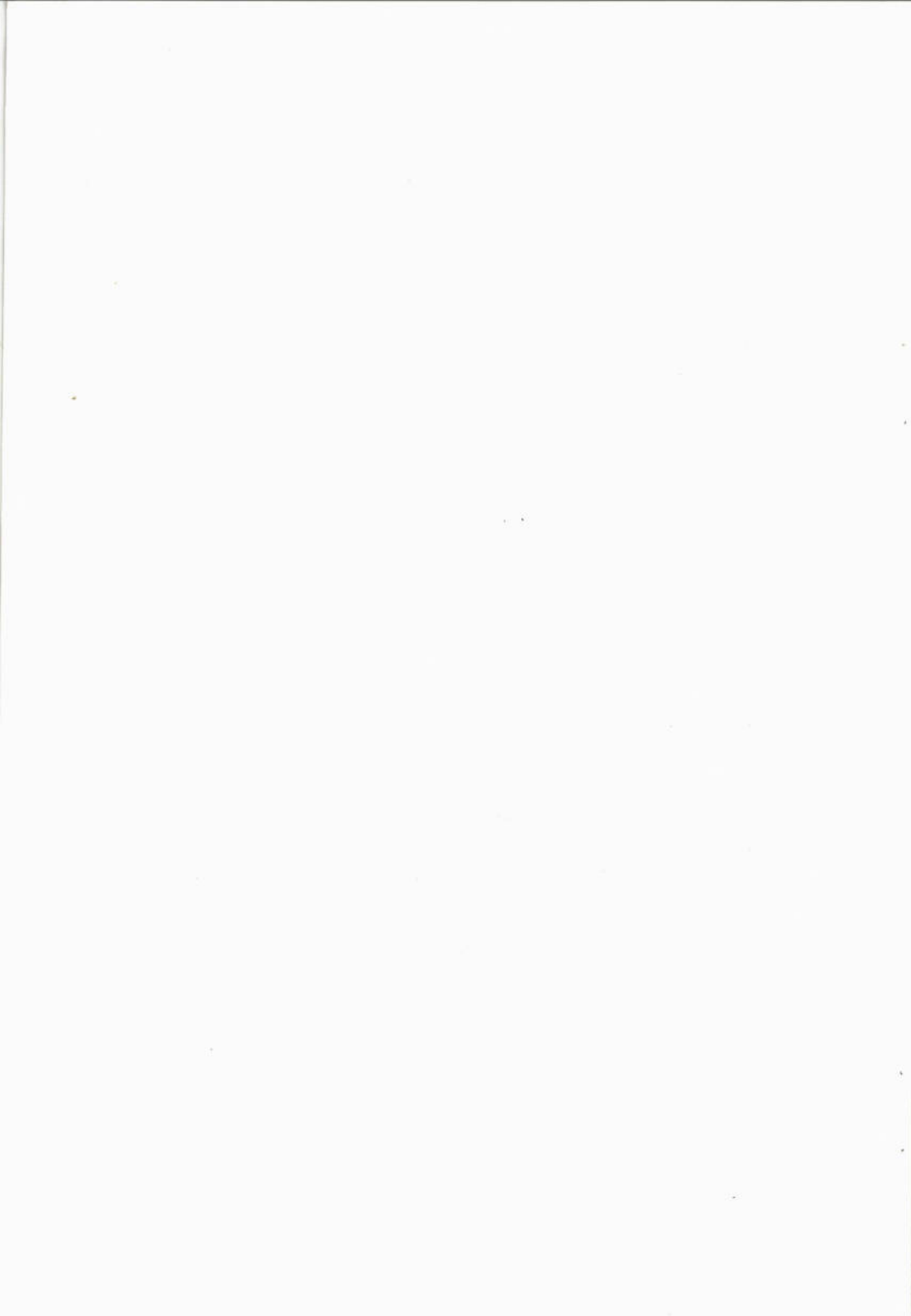
Vår historie i NAVFs sammenheng begynte med utredningen Kvinner og forskning, som satte opp et forskningsprogram og et organisasjonsmønster. Ingen av delene ble gjennomført helt på den måten de ble foreslått der. Det har ikke på langt nær vært så mange konsekvensanalyser som komitéen foreslo. Det finnes nå en god del data som muliggjør slike analyser, og jeg mener at tiden nå er inne for dette arbeidet. Det vil kreve tverrfaglig samarbeid blant forskere med forskjellig bakgrunn. Den politiske, økonomiske og teknologiske utviklingens konsekvenser for kvinner kan og bør bli gjenstand for større samarbeidsprosjekter med forskere fra de "nye" fagområdene.

Når det gjelder den opprinnelige utredningens forslag til organisatoriske løsninger husker dere kanskje at det bare er sekretariat som ble etablert mens selvorganiseringen gjennom et kvinneakademi aldri ble gjennomført. Dette fravær av forskerbasert selvorganisering har vært en mangel og kan ha alvorlige konsekvenser i fremtiden, om en ikke tar opp tanken igjen. Sekretariatets første to til tre år var preget av utstrakt kontaktarbeid gjennom enkeltreiser, seminarer og konferanser. Vi dannet et nettverk som var effektivt og tett. At det nå ikke er så åpent for nykommere som vi ønsker, har å gjøre med at denne seminarvirksomheten har avtatt betraktelig de siste to år og den er ikke blitt erstattet med nye muligheter for kontaktdannelse.

Jeg mener selv at videreutvikling av teori og forskningsfelter samt nyrekruttering er av sentral betydning for den samfunnsvitenskapelige kvinneforskningen. Det nye sekretariatet vil kreve andre arbeidsformer som muliggjør gjennomføringen av denne målsettingen. Det nye sekretariatet har en meget begrenset driftsbevilgning, og vil derfor være avhengig av forskerinitierte møter og seminarer som må bevilges av de enkelte rådene. Et tverrfaglig sammensatt styre vil ikke ha arbeidskapasitet og mulighet til selv å initiere like mye faglig virksomhet som det gamle sekretariatet gjorde i sin første fase - planleggingsfasen. Jeg synes at selvorganisering må være det riktige svaret og at sekretariatet kan tjene som "clearinghouse" for slik faglig kontakt. Styret vil da ha bestemte forskergrupper å forholde seg til.

Tanken med kvinneakademiet var også å danne en interesseorganisasjon. En slik organisasjon må være adskilt fra sekretariatet. Det er antakelig behov for det, men mitt anliggende her er faktisk mere den faglige selvorganiseringen som jeg anser for å være meget nødvendig på det nåværende tidspunkt. Vi trenger teoretisk videreutvikling og gjensidig inspirasjon. Også den nye finansielle situasjonen gjør forskerinitiativer nødvendig.

Men viktigst er den faglige videreutviklingen samt formidlingen av vår kunnskap gjennom undervisning og forskning. Det nye sekretariats mandat, sammensetning og struktur gjør dette både mulig og nødvendig.





Kvinneres levekår og livsløp

Helga Maria Hernes

STATEN - KVINNER INGEN ADGANG?



Helga Hernes reiser spørsmålet hvorfor kvinner er dårlig representert i statsapparatet. Hun diskuterer kvinners vei inn i politikken som „nykommere“, beskriver deres høye deltagelse i politiske aksjoner og reiser spørsmålet om kvinners muligheter som politiske „nyskapere“. Kr 85,00

Ny serie

Serien oppsummerer de siste års ekspansive kvinneforskning. Den legger et grunnlag for framtidig forskning, tenkning og handling omkring kvinners levekår og livsløp. Serien vil bestå av i alt 18 bind. De to første bøkene utkommer i disse dager.

Kari Wærness

KVINNEPERSPEKTIVER PÅ SOSIALPOLITIKKEN



Kari Wærness belyser ulike sider av forholdet mellom privat og offentlig omsorg. Hun viser hva de offentlige hjelpetiltakene spesielt har betydd for kvinners situasjon i velferdsstaten. Kr 85,00

Neste pulje i serien kommer i mai og omfatter bøkene:

Harriet Holter (red.): Kvinner i fellesskap

Runa Haukaa, Marit Hoel, Hanne Haavind (red.): Kvinneforskning: Bidrag til samfunnssteori

UNIVERSITETSFORLAGET



Kvinnerns levekår og livsløp

I disse dager utkommer på Universitetsforlaget de to første bøkene i en bredt anlagt serie om KVINNERS LEVEKÅR OG LIVSLØP. Serien er planlagt i 18 bind og markerer - også i internasjonal sammenheng - en uvanlig innsats i samfunnsvitenskapelig kvinneforskning.

Serien tilstreber å vise sammenhengen mellom kvinners arbeidsliv, familieliv og deltakelse i det offentlige liv. De enkelte bøkene belyser kvinnes livsforhold i vårt samfunn; bl.a. hva som gjør det så vanskelig for "det annet kjønn" å vinne innpass i "mennenes verden", og så vanskelig å forandre den.

Seriens redaktør er forskningsleder Helga Hernes ved Norges Almenvitenskapelige Forskningsråds Sekretariat for Kvinneforskning.

I boka Staten - kvinner ingen adgang? reiser Helga Hernes spørsmålet om hvorfor kvinner er dårlig representert i statsapparatet. Hun diskuterer kvinners vei inn i politikken som "nykommere", beskriver deres høye deltakelse i politiske aksjoner og reiser spørsmålet om kvinners muligheter som politiske "nyskapere".

Kari Wærness belyser i boka Kvinneperspektiver på sosialpolitikken forholdet mellom privat og offentlig omsorg. Hun viser hva de offentlige hjelpetiltakene spesielt har betydd for kvinners situasjon i velferdsstaten, og retter søkelyset mot profesjonene i helse- og sosialsektoren.

Neste pulje i serien kommer i mai og omfatter bøkene:

Harriet Holter (red.): Kvinner i fellesskap

Runa Haukaa, Marit Hoel, Hanne Haavind (red.):
Kvinneforskning : Bidrag til samfunnsteori

Nytt om serien "KVINNERS LEVEKÅR OG LIVSLØP"

Av Helga Maria Hernes.

Arbeidet med serien er nå kommet godt igang (se Nytt om kvinneforskning fra oktober og desember 1981). De første to bøkene kommer ut i disse dager. Disse er Kari Wærness' "Kvinneperspektiver på sosialpolitikken" og Helga Maria Hernes' "Staten: Kvinner ingen adgang?". Den neste puljen kommer i månedsskiftet april/mai. Det dreier seg om "Kvinner i fellesskap", redigert av Harriet Holter og festskriftet til Harriet Holter, redigert av Runa Haukaa, Marit Hoel og Hanne Haavind. "Fellesskapsboka", som både er om fellesskap og produkt av et stort fellesskap, vil bli presentert på et seminar åpent for både journalister og den brede offentlighet. Det skal holdes på Blindern i mai måned. Datoen vil bli annonsert her og i dagspressen. Programmet blir planlagt av meg i samarbeid med Rana Haukaa som har et stipend for formidling av "Fellesskapsprosjektet". Det er med andre ord spennende uker for mange kvinneforskere!

Den tredje puljen med bøker vil ikke være på markedet før sent på høsten. "Livsløpsboka" redigert av Kristin Ternes og Kari Skrede kommer i denne omgang.

Finansieringen av serien er nå gått i orden. For å administrere arbeidet med innkommende manuskripter har Rådet for samfunnsvitenskapelig forskning nedsatt et redaksjonsutvalg som består av følgende personer: Serieredaktøren (H.M. Hernes), en representant for Rådets eget publiseringsutvalg (Astrid Nypan), en representant for Universitetsforlaget (Frithjof Funder), og en representant for Rådets administrasjon. Redaksjonsutvalget utpeker en eller flere konsulenter for hvert enkelt bind. Før endelig beslutning om utgivelse fattes, underkastes hvert manuskript faglig gjennomgåelse av redaksjonsutvalget.

Som dere vet har forlaget hittil forpliktet seg til å utgi 18 bind. Finansieringsstøtten gjør det mulig å holde enkeltbin-

denes pris på et rimelig nivå. Den publikasjonslisten som var grunnlag for bevilgningen var et resultat av svarene på en spørre-
runde høsten 1980, hvor ca. 90 brev ble sendt ut. Men dette
betyr ikke at serien er helt "lukket" eller "låst". Det kan
bli et "smuttehull" både her og der i fremtiden, og jeg oppfor-
drer dere derfor til å kontakte meg dersom dere har et ferdig
manuskript. Redaksjonskomiteén skal diskutere den videre
fremgangsmåten.

Til slutt: Det er ikke alltid like lett å finne anmeldere til
de mange publikasjonene som kunne være relevante for en omtale:
Aviser, fagtidsskrifter, yrkesblader etc. La meg derfor komme
med en oppfordring til alle som har litt tid til overs: Vi er
takknemlige for hjelp med å gjøre bøkene kjent, spesielt for
kvinner som ikke leser forskningslitteratur til vanlig.

La meg høre fra dere. Både spørsmål, forslag og kritikk tas
imot. Jeg skal fortsette å kommunisere med dere gjennom Nytt
om kvinneforskning, pr. telefon og pr. brev.



GRUNNFORSKNINGSUTVALGETS UTREDNING

Utdrag fra Åse Hiorth Lerviks særuttalelse.

Utvalget som ble oppnevnt i september 1980 for å utrede grunnforskningens vilkår i Norge har avgitt sin stilling: Grunnforskningens vilkår i Norge (NOU 1981:46). Utvalgets formann var Olav Gjærevoll. Innstillingen blir bl.a. kommentert i Forskningspolitikk, nr. 1, 1982, som utgis av NAVFs utredningsinstitutt.

Åse Hiorth Lervik, professor ved Institutt for språk og medisin ved Universitetet i Tromsø var medlem i utvalget. Hun har angitt en særuttalelse som markerer uenighet med utvalget på en del punkter. (Se utredningen s. 128-132). Vi gjengir her hennes uttalelser angående to områder, pkt. 3 som angår Kvinneandelen i grunnforskningen og pkt. 6 som angår midlene til grunnforskningen.

Pkt. 3

Kvinneandelen i grunnforskningen

Kvinner utgjør ca. 14 pst. av de vitenskapelig ansatte ved universiteter og høyskoler, og ca. 4 pst. av ansatte i toppstillinger. Dette svarer dårlig til fordelingen av intelligens på de to kjønn, idet alle større evneundersøkelser gjennom de siste 50 år har vist at generell intelligens er likt fordelt på kjønnene (se Johan Olav Undheim, "Intelligens og kjønn", Forskningsnytt 1978).

I forhold til grunnforskningen må det derfor være et viktig argument for å øke kvinneandelen at kvinnene utgjør en utnyttet begavelsesreserve. Slik seleksjonen til studier, forskerutdannelse ved universitetene har virket og fremdeles virker, må vi gå ut fra at mange annenrangs mannlige forskere er blitt ansatt til foretrengsel for kvinner som har høyere intelligens, men har manglet motivering for forskning eller ikke har falt innenfor den rådende oppfatning av forskertypen. I fag som har et menneskelig innhold - humanistiske fag, de fleste sam-

funnsfag, deler av medisin - vil kvinnene dessuten kunne bringe inn nye synspunkter og ny orientering fordi kvinner og menn har ulik erfaringsbakgrunn og til dels ulike interesser og normer i vårt samfunn i dag. Kvinneforskningen i siste halvdel av 1970-årene har virket faglig fornyende i flere humanistiske og samfunnsvitenskapelige fag.

NAVFs stimuleringsprogram for kvinneforskning under RHF og RSF førte til økt aktivitet og har gitt resultater i forskning på til dels meget høyt nivå. Men på grunn av konjunkturforholdene har de forskere som ble rekruttert og utdannet gjennom disse programmene, ikke fått stillinger ved universitetene etter sin kvalifiseringsperiode. (Se Kvinner og forskning. Hva kan NAVF gjøre? Utredning fra NAVFs likestillingsutvalg 1981). De forsiktige forsøk med kjønnskvoltering som er i gang ved universitetene i Tromsø og Oslo, har heller ikke hittil gitt noen økning i andelen av kvinnelige ansatte.

Den "naturlige" utvikling går så langsomt at dersom vi skal vente på den, vil det ennå ta flere generasjoner før kvinnene har oppnådd en noenlunde rimelig innflytelse i forskning og høyere utdanning. I stedet for å bli liggende til akters i utviklingen i forhold til resten av samfunnet, burde universitetene se sitt ansvar for å engasjere seg aktivt i likestillingsarbeidet både av hensyn til forskningen og av hensyn til den forbildeeffekt universitetene har for samfunnet. (Se også St.meld. nr. 119 s. 30-31).

Arbeidet med å øke andelen av kvinner i faste vitenskapelige stillinger hindres blant annet av den arbeidsstil og det arbeidspress som nå forbindes med forskning, og som virker avskrekkende på mange kvinner. I de fleste familier, også blant akademikere, må kvinner fremdeles bære en større del av byrdene ved husarbeid og barneomsorg enn menn, og småbarnsperioden faller ofte sammen med kvalifiseringsperioden. Det blir derfor viktigere for kvinner enn for menn at forskningen skal kunne foregå i den ordinære daglige arbeidstid, og ikke må

henvises til ekstrainnsats utover kveldene. Dette er nok et moment som taler for å beskytte arbeidstiden mot forstyrrelser og mot oppgaver som er mer perifere i forhold til forskning.

Like viktig som det er å legge forholdene på arbeidsplassen godt til rette med utstyr og tilgang til nødvendig service, like viktig er det å gjøre den totale arbeidssituasjonen for forskeren mest mulig fri for stress og distraherende bekymringer over praktiske forhold. En begrensende faktor for mange yngre forskere med familieansvar er de store vanskene med å få daghjems plass. Statlige tilskudd til oppstart og drift av daghjem for universitetsansatte vil være en investering i større konsentrasjonsevne og vil styrke kvinners muligheter til å gjøre seg gjeldende i de vitenskapelige miljøer. Jeg foreslår en årlig økning på 5 millioner kroner til dette.

Det foregår i mange miljøer en uformell, usynlig favorisering av mannlige studenter og kandidater gjennom den rekruttering til forskningen som oppdragsforskning representerer. I flere fag kan studenter utføre sin hovedoppgave som ledd i et større prosjekt, ofte som lønnet oppdrag og i et stimulerende fellesskap. Men fordelingen av slike oppdrag skjer gjerne ved personlig kontakt. Den store overvekten av mannlige lærere, mannlige oppdragsgivere og mannlige prosjektledere slår ut til en tilsvarende skjevhet i tilbudene til mannlige og kvinnelige studenter. Det ligger ingen bevisst diskriminering i dette fra mennenes side, og det er heller ikke noe å undre seg over at mannlige forskere synes det faller lettere å samarbeide med andre mannlige forskere. Men resultatet blir at yngre kvinnelige forskere og studenter har vanskelig for å slippe til.

Så lenge seniorforskere i overveldende grad er menn, vil kvinnelige studenter og rekrutter både lide under mangelen på identifikasjonsfigurer i systemet og på faglig støtte. Dette kan føre til at kvinnene ikke får utnyttet sine evner maksimalt. Forskere som tar opp kvinnerelevante emner og problemer vil i tillegg til de vansker som kildesituasjon og metodeusikkerhet

utgjør, også plages av manglende muligheter til å vurderes og veiledes av seniorforskere som selv har engasjert seg i kvinneforskning eller i det minste har vist en positiv holdning til å ta opp slike problemer. Altfor mange etablerte forskere er i utgangspunktet negative og vil avvise kvinneemner som perifere og uinteressante. Derfor vil prosjekter som tar sikte på å undersøke for eksempel den sosiale og kulturelle bakgrunn for ulikheter mellom kjønnene, ha vanskelig for å slå igjennom i konkurranse med prosjekter av tradisjonell type. Tilsvarende vil forskere som vesentlig har kvalifisert seg gjennom å arbeide med kvinnerelevante problemstillinger, stå svakt i konkurranse om vitenskapelige stillinger når bedømmelseskomitéene består av menn.

Den viktigste hindring for å gjennomføre fortrinnsrett for kvinner ved ansettelse i vitenskapelige stillinger, har vært at likestillingsprinsippet som målsetting blir oppfattet som å stå i motsetning til et kvalitetsprinsipp.

I de fleste tilfelle bygger dette på en altfor snever oppfatning av hva kvalitet er og hvordan kvalitet vurderes. Dersom man går ut fra at intelligens og dermed forskerpotensiale er noenlunde likelig fordelt mellom de to kjønn, mens derimot verdier og interesser er forskjellige på grunn av kjønnenes ulike sosiale situasjon, kan kjønnsforskjellen i noen fag slå ut i ulike vurderinger av hvor fagets tyngdepunkt skal ligge og hvordan utviklingen av faget skal tegne seg i framtiden. Da blir også målingen av søkeres kvalifikasjoner problematisk.

For universitetet og forskningen som helhet vil de fleste innrømme at en jevnere kjønnsfordeling i prinsippet antakelig ikke bare ville være rettferdig, men direkte styrkende for kvaliteten. Vanskene oppstår gjerne der man kommer til valget mellom konkrete personer til en bestemt stilling. Svakheten ved de kvoteringsordninger som har vært prøvd i Tromsø og i Oslo er at de gjør den enkelte stillingsansettelse til kamp-plass og derved skaper atskillig aggresjon og andre uheldige

bivirkninger.

Den beste løsning må være å opprette stillinger spesielt for kvalifisert kvinnelige forskere gjennom en ekstrabevilgning. Derved vil yngre mannlige kandidater ikke føle at det går ut over deres sjanser, siden de får samme sjanse som tidligere til å konkurrere om stillinger som blir ledige på vanlig måte eller som opprettes på det ordinære budsjett. Fagmiljøene vil også måtte oppfatte det som en styrking, ikke som en svekking, at de får en ekstra tilførsel av kvalifiserte kvinnelige ansatte.

Jeg foreslår altså at det gis en årlig økning til opprettelse av nye stillinger for kvalifiserte kvinnelige forskere i fag der det er behov for å styrke kvinneandelen av hensyn til forskning, undervisning og forskerutdanning. For første år foreslår jeg 10 millioner brukt på denne måte. Institusjonene bør inviteres til å konkurrere om disse stillingene ved å sende inn søknader der de begrunner behovet for å få flere kvinnelige ansatte i sine fag. Institutter/fakulteter bør pålegges å sette opp en prioritert langtidsplan for de stillinger de ønsker seg, på samme måte som ved ordinære budsjetter. På grunnlag av de behov som derved dokumenteres, kan bevilgende myndigheter bestemme fordelingen.

Det må være en forutsetning at de kvinnelige forskere som ansettes ved universiteter og høyskoler på denne måte, får stillinger som svarer til deres kvalifikasjoner og går inn i det ordinære arbeid ved institusjonene med samme plikter og rettigheter som andre ansatte.

Dersom det ikke finnes tilstrekkelig antall kvalifiserte kvinner til å fylle stillingene, bør en del av pengene kanaliseres gjennom NAVF til forskerutdanning for kvinnelige forskere. Dersom institusjonene ikke kan dokumentere behov for så mange stillinger, bør overskytende beløp brukes til prosjektarbeid i kvinneforskning, også gjennom NAVF.

Pkt. 6

Opptrapping av den økonomiske støtte til grunnforskningen og
fordeling av midlene

Den økning utvalgets flertall regner med, 35 millioner kr. pr. år i fem år, svarende til 4.7 %, finner jeg svært lav. Å arbeide for å komme opp på nivå med Sverige i løpet av fem år er et beskjedent mål, ettersom Sverige vel nå må sies å være et fattigere land enn Norge. De to svenske utredningene som er kommet i 1981, Forskningens framtid og Svensk forskning 1982-86, foreslår også begge en økning av støtten til svensk universitetsforskning. I Forskningens framtid foreslås for eksempel 20 millioner kroner årlig gjennom fem år til finansiering av forskerutdannelsen.

Jeg vil også peke på at oljeforskningen i Norge gjennom bidrag fra de internasjonale selskapene i løpet av 2-3 år er kommet opp i 270 millioner kroner. Det er nøyaktig det dobbelte av hva NAVF hadde som totalt budsjett i 1981, etter en langsomme-
lig oppbygning av sin virksomhet gjennom hele etterkrigstiden. Dette viser klart hvor dårlige vilkår grunnforskningen faktisk har i vårt land, og i hvilken grad rent økonomiske hensyn er de styrende for utviklingen av norsk forskning.

En fortsatt strøm av penger til oljeforskning vil forsterke skjevheten mellom oppdragsforskning og grunnforskning, mellom styring via utenlandske kapitalinteresser og styring via norske politiske organer eller norske forskeres frie valg av emner, mellom harde fag og fag som prioriterer trivsel og livskvaliteter.

Jeg mener også det er fare for at den fordeling av de økte midler som flertallet foreslår, vil komme de eksperimentelle fag til gode i høyere grad enn de humanistiske og samfunnsvitenskapelige fag. Av de 35 millioners årlige økning foreslår utvalgets flertall i alle fall for første år en fordeling som gir 15 millioner til drift, herunder teknisk drift og verksteds-

funksjoner i laboratoriefag, og 5 millioner til NAVF til utstyr for grunnforskningsmiljøene. Det er i de eksperimentelle fag disse behovene er størst. Jeg vil her minne om at NAVF og NTNF har fått en ekstrabevilgning på 20 millioner kroner hver i 1981 til utstyr.

De humanistiske fag trenger etter min oppfatning først og fremst en styrking av personalet, både i hjelpetjenester og i vitenskapelige stillinger. Økte bevilgninger til drift og utstyr er ikke tilstrekkelig.

Idet jeg mener at utvalgets flertall har satt den årlige økning for lavt, foreslår jeg at det også blir gitt plass til følgende poster i det første året av en femårsperiode:

Forskningsterminer..... 10 millioner kr.

Nyopprettede stillinger for kvinnelige forskere..... 10 millioner kr.

Statsstøtte til daginstitusjoner ved universiteter og vitenskapelige høyskoler..... 5 millioner kr.

Biblioteker og arkiv er, med nye stillinger til styrking av fjernservicen..... 10 millioner kr.

TVERRFAGLIG KVINNEKONFERANSE I HAIFA, ISRAEL:
27/12 TIL 1/1.82

Av Berit Ås og Suzanne Lie.

Den første internasjonale kvinnekongressen i Haifa talte deltakere fra 31 land. Alle verdensdeler var representert: Asia med landene India, Israel, Japan og Thailand; Afrika med representanter fra Egypt, Ghana, Nigeria, Sierra Leone og Sør-Afrika, samt Zambia. Fra Latin-Amerika kom det forskere fra Argentina, Brasil Equador og Mexico.

Kontingenten fra Australia var på 15 personer og fra Canada på ca. 30. Ellers utgjorde kvinnelige forskere fra UK, USA og Israel hovedmengden av deltakerne med 480 av 625 personer.

Ca. ett dusin av forskerne var menn. Ellers glimret Østblokk- og kommunistland med sitt fravær. Polen hadde påmeldt to kvinner som ikke kom. Romania var representert med en person. Skandinavias fire "mest folkerike" land hadde hver tre eller fire forskere til stede. Deltakere fra Norge var aktive ved at Berit Ås ledet et plenarmøte, Bjørg Aase Sørensen leverte arbeidet "Forandring og framtid; Kvinners arbeidsvilkår i Norge" og Gori Gunvald ledet et arbeidsmøte. I symposiet "Migration and Modernization" fremla Suzanne Lie sitt eget bidrag: "Immigrant Women and their Work; A Study of British, Yugoslavian and Chilean Immigrant Women in Norway", til diskusjon.

Når denne kongressen kan betegnes som en historisk begivenhet skyldes det først og fremst dens faglige bredde. I enkelte symposier betydde tverrfaglighet at f.eks. jurister, økonomer, leger eller mediaforskere arbeidet sammen med andre som var trenet i biokjemi og statistikk, demografi og litteraturstudier. Totalt sett var imidlertid kvinneforskere fra sosial-

vitenskapene i flertall og forskere med teknisk og ingeniør-utdannelse i mindretall.

Det som bidro til originalitet og ny konstruksjon av forståelse var nettopp den faglige sammensetning av forskere som var opptatt av samme tema. Et tema om kjønnspreferanse av førstefødte og senere-fødte barn ble blant annet diskutert av en økonom, en demograf og statistiker, en sosial-psykolog og en biolog med "genetic-engineering" som spesialinteresse. Blant deltakerne i diskusjonen var blant annet jurister og en psykiater.

I de fleste symposiene foregikk det riktignok utveksling av forskningopplegg og resultater innenfor tradisjonelle områder som "kvinner og utdannelse", "kjønnsforskjeller i prestasjoner og attribuering", "diskriminering", "voldtekt" og "kvinnemishandling". Men store nye temaer sto også på dagsorden, som "kvinner i det militære", "feminisme og etnisitet", "pornografi som instruks i kvinne- og barnemishandling" med oppfølgingsundersøkelser av økning av voldtekter med større utbredelse av pornoblader. 72% av Playboy's 20 millioner lesere ga f.eks. i en survey uttrykk for oppfatningen at kvinnen nøt å bli voldtatt.

Teologi, psykoanalyse og litteraturvidenskap gir alle hver sin relevante tilnæringsmåter til studier av religiøse ideologier, kjønnsroller og sosial struktur. Sosialarbeidere og økonomer kan sammen med teknologer ha felles utbytte av å gjennomgå forskningsrapporter om "ulønnet omsorgsarbeid" og kriminalisering av kvinners "survival activities" fra "småhandel med mat" til "prostituasjon". Et stort forskningsfelt, som samfunnsforskere etter Ester Boserup har kartlagt er de forverrede tilstander for kvinner i en rekke U-land etter at utviklingshjelp har introdusert teknologiske hjelpemidler i jordbruket og oversett kvinnes tradisjonelle rettigheter og kompetanse innenfor området.

397 sammendrag av forskningsprosjekter forelå i bokform ved konferansens begynnelse. Tallmessig kan dette store antall bidra bare måle seg med de drøyt 300 studier som forelå ved kvinneforskningskonferansen i Mexico City i dagene for FN's kvinnekonferanse i 1975. Mens den nasjonale deltakelse var større i Mexico: 95 forskere fra 55 land, var temabredden større i Haifa. Dette skyldes rimeligvis at temaet for Mexico-konferansen var: "Women in Development", mens Haifa-konferansens undertittel var: "Women's Worlds - The New Scholarship." Det er ellers rimelig at lokaliseringen til Israel har vært politisk uheldig mht. å få representanter fra den arabiske verden og fra sosialist- og kommunistland.

Det sier seg selv at presentasjonen av disse undersøkelser, teorier og forskningsplaner krevde mye tid. Av den grunn var det tre på-hverandre-følgende arbeidsperioder de fleste dagene, etterat plenarforedragene m/diskusjon hadde funnet sted.

Konferansen startet de fleste dager kl. 8.30, med arbeidsperioder fra 10.30 - 12.45, fra 14.00 - 16.00 og 16.30 - 18.30. Mellom periodene var det korte kaffepauser, men ingen annen servering enn voluminøse, søte kakestykker. Med spesielle kveldsmøter, bl.a. med krisesenter-ledere og kvinnegrupper av internasjonal og nasjonal karakter, ble det nesten ikke tid til middager eller sightseeing. Ellers var det tilbud om opptil 20 symposier hver dag. Som oftest fikk forfattere av de forskjellige "papers" bare 15 minutter til å presentere sitt stoff. Selv om det gas anledning til diskusjon etter presentasjonen, ble det sjelden gjort, fordi arbeidsmøtene var så tettepakkede.

Men debattene fortsatte i pausene og på hotellrommene. De var en berikelse for oss alle. Men totalinntrykket av all denne aktivitet var at konferansen ble et eneste stort arbeidsmøte.

Undertegnede gikk på vidt forskjellige symposier. Mens den

ene f.eks. besøkte "Images of Women in the Visual Arts" og "Images of Women in Litterature and Folk-Culture", gikk den andre til "Women in the Military" og "Prostitution: Occupation or Deviance."

Nok en norsk deltaker konsentrerte seg om metodedebatten i forbindelse med kvinneforskning. Fra et symposium om "Women and Academia" og personlige samtaler, fikk vi også et sterkt inntrykk som bekrefter norske erfaringer: et hardere klima i alle land for akademiske kvinners vilkår og muligheter. Det gjelder så vel ansettelse som forfremmelser innenfor Universitetenes murer.

Nye erfaringer fra kongressen var, som det går fram av det ovenstående: at en god forståelse av kvinners livsvilkår, av kvinners atferd og opplevelse antakelig skjer vel så bra gjennom medvirkning av fagfolk som ikke er plassert i båser, slik det er blitt gjort ved patriarkatets oppdeling av Universiteter i tradisjonelle fakulteter de fleste steder i verden. Hvis denne erfaring skal få konsekvenser, betyr det, etter manges mening, at det må konstrueres nye universiteter, nasjonale og internasjonale, etter andre organisatoriske prinsipper enn de gjeldende. Minst en arbeidsgruppe etablerte seg for å undersøke mulighetene for etablering av et Internasjonalt Feministisk Universitet etter en noe utvidet modell fra Kvekernes Internasjonale Universitet.

Andre erfaringer var av politisk karakter. Vi har allerede nevnt plasseringens betydning ut fra tradisjonelle internasjonale politiske motsetnings forhold. Ut fra en realistisk oppfatning av at dette er et problem, ble det i konferansen lagt stor vekt på å få neste konferanse lagt til et område der slike problemer ikke var så åpenbare.

Fem land sa seg villig til å undersøke mulighetene for den neste konferanse i 1984. Det ble i den forbindelse lagt sterkt press på de nordiske land om å arbeide for en lokalisering innenfor Skandinavia.

Politiske problemer i forbindelse med feminisme og tradisjonell kjønnsrolleforskning kom også til uttrykk. Sterkest ga dette seg til kjenne ved at konferansens form var upersonlig, til dels stressende, og uten de "avlastnings- og fornyelses-" muligheter som feministiske stormøter tar som en selvfølge.

Ekspressive uttrykk som dans og sang ble tilbust som underholdning, ikke som deltakende aktiviteter.

Conscionsnessraising groups (bevisstgjørings- eller basisgrupper), som det ble gitt en utmerket plenumsforelesning om, ble ikke demonstrert eller praktisert, selv om trening i basis-gruppevirksomhet lett kunne ha vært gitt som et løpende tilbud gjennom konferansen. Metodedeбата ble redusert til et symposium, til tross for at det ved gjennomgåelsen av flere undersøkelser ble referert til de tradisjonelle metoders utilstrekkelighet. Og dette gjaldt for områder langt utover sosialantropologiske og psykoanalytiske tolkningsmodeller.

Den feministiske kritikk omfattet også valg av temaer og at konferansen var et "lukket" forum. Deltakeravgiften var så høy at både lærere og studenter ved Haifa Universitet hadde store vanskeligheter med å betale og delta, selvom de befant seg på stedet.

Konferansens ledelse var da også klar over at den måtte foreta en rekke kompromisser for å gjennomføre konferansen. Deltakere fikk imidlertid i oppgave å besvare et spørreskjema der både denne konferansens forskjellige tiltak skulle vurderes og forslag om nye former kunne vedlegges.

Det vanskelige spørsmålet om kvinneforskningens målsetting, som tradisjonell "verdinøytral" forskning, eller som "frigjørende og forandrende" lå som en undertone hele tiden. Ut fra den tverrfaglige representasjonen fikk i alle fall vi en ny innsikt i en bestemt side ved problemet "aksjonsforskning" versus "grunnlagsforskning". Med leger, psykologer og sosial-

arbeidere, på den ene side, som ut fra sin professjonsorientering har helse, velvære, forebyggende arbeid som uttalte målsettinger, blir endringslinjen sentral. Det gjelder også for jurister, som etter flere år av rådgivning med og arbeid for kvinnelige klienter forstår at normer for "urettferdig" behandling av kvinner er meget forskjellig fra dem som gjelder for menn. På den annen side finnes det nye områder der kvinnene ennå er få, og der de av den grunn ikke har møtt diskriminerende tiltak. For flere av disse områdene vil en feministisk grunnforståelse av forandring ennå ikke være moden. Enkelte teknikere, økonomer eller matematikere som kvalifiserer for en kompetanse, som kan selges til markedsverdi, og har utdannelser som ikke er belagt med yrkesetiske hensyn, møter kravet som et feministisk frigjørende paradigma først ved slike konferanser som denne. Fravær av temaer som "freds- og konfliktforskning", kan skyldes bevisste valg om utelukkelse. Det kan også være at kvinner med slike forskningsinteresser ikke har sett sin forskning som relevant fra et kvinneperspektiv. Det siste er neppe trolig ut fra kunnskap om hva fredsforskeren Elise Boulding har funnet om kvinners spesielle tilnærming til fredsforskningen.

Postkonferansen om "Kvinner i Kibbutzen" ga enkelte deltakere anledning til å vurdere kvinners liv innenfor denne form for kollektiv. Det var skuffende å finne ut hvor kjønnssegregert livet i en kibbutz hadde utviklet seg til å bli, særlig ut fra den opprinnelige målsetting om likhet mellom kjønnene.

Ordet "feminisme" er nærmest et farlig ord å bruke i Israel, og synes, som begrep, å ha liten støtte så vel blant vanlige kvinner som blant flertallet av kvinnelige forskere.

Så varierte da også temaene på konferansen fra "feministisk teologi", der målsettingen for framtidig forskning var preget av ønsket om frigjøring, til demografi og tradisjonell psykologi der denne målsetting var helt fraværende.

Forståelsen av hvor forskjelligartede kvinners og menns liv er; og hvor forskjellig de to kjønn ser sine verdner ble likevel forsterket. Hva dette betyr kan vi kanskje illustrer ved å legge ved uttalelser, som på forhånd hadde blitt sendt med konferansens innbydelsesskriv og initiativtakernes oppfordring til deltakerne om å bidra med foredrag.

"Call for papers:

"We all live in single- sex worlds and... most of that we know - from history, the humanities, the social and behavioral sciences - deals with the male world. Even that we do know about the female world from male research is how it impinges on the male world". (Jessi Bernard)

"To be born a woman means to inhabit, from early infancy to the last day of life, a psychological world which differs from the world of the man". (Mirra Komarovsky)

"Women live in such a different economic, cultural and social world from men that their reactions cannot be understood from a master model developed in male society". (Berit Ås)

PS: "Boken "Women's World: The New Scholarship: Abstracts" samt deltakerlisten for konferansen var så vesentlige dokumenter at norske kvinneforskere bør skaffe seg denne.

"Abstract" - samlingen kan fås ved å skrive til:
International Interdisciplinary Congress of Women.
Women's Worlds - The New Scholarship
University of Haifa, Israel.

Boken koster 12 dollar.

BOKOMTALER



KJØNNSDISKRIMINERENDE DISTRIKTSPOLITIKK

Sissel Fredriksen: Kjønnspolitikk
og distriktsutbygging.
Oslo, Universitetsforlaget, 1981
118 s.

Omtale av Lise Widding Isaksen ^x

Hovedtemaet i Sissel Fredriksens bok:

"Kjønnspolitikk og distriktsutbygging," er distriktskvinnens situasjon, - hvordan de faller mellom to stoler ved at den generelle utbygging av arbeidsplasser i distriktene forbeholdes menn, og ved at særskilte tiltak for å bedre kvinnes vilkår er mer fordelaktige for sentrumskvinner enn for kvinnene i utkant-Norge. Distriktsproblemer er ikke bare ulike for kvinner og menn, men kvinners problemer er også større enn menns, samtidige som de har dårligere muligheter til å løse dem.

Etter en kort og grei redegjørelse for hva hun mener er kvinneproblemer og kjønnspolitikk, tar hun for seg samfunnets patriarkalske struktur og hvordan denne legger føringer på kvinners muligheter til å kontrollere sin egen livssituasjon. Med utgangspunkt i Freires handlingsteori, hvor det sentrale spørsmål er om samhandlingsstrukturen virker objekt- eller

subjektgjørende, kommer hun fram til at patriarkatet bl.a. kjennetegnes ved:

- at kvinner objektgjøres i form av undertrykking (forhindring av interesserealisering)
- at kvinner utbyttes gjennom den skjeve utvekslingen av økonomiske ressurser.

Hun kritiserer marxismen fordi den stort sett begrepsfester konflikter mellom menn, og er derfor uegnet som analyseredskap der patriarkatets trekk fokuseres. Et feministisk - marxistisk perspektiv vil derimot kunne avdekke både konfliktforholdene mellom kjønnene og samtidig ta hensyn til utformingsrammen konfliktforholdene mellom menn setter for kjønnskonfliktforholdene. Ut fra dette perspektivet drøfter hun kvinners økonomiske, politiske og ideologiske basisvilkår som hun mener former hoveddimensjonene for kontroll over livssituasjonen. I sin kartlegging av geografiske forskjeller i kvinners livssituasjon konsentrerer hun seg om det økonomiske aspektet. Bl.a. kommer hun fram til at distriktskvinner:

- i større grad enn sentrumskvinner er knyttet til de økonomiske basisvilkår som ekteskapsmarkedet tilbyr. (Noe som betyr dobbelt ulønna arbeid for distriktskvinnene som både er gårdsbruksarbeidere og husholdsprodusenter uten at noe av det gir dem direkte lønn).
- har lavere utdanningsnivå enn sentrumskvinner
- føder flere barn enn sentrumskvinner
- har dårligere muligheter til å få lønnsarbeid og til å kunne ta lønnsarbeid. Av gifte kvinner som er yrkesaktive enten i familiebedriftsproduksjonen eller i markedsproduksjonen er 1/4 i distriktsregionene (Sogn og Fjordane, Nordland, Troms og Finnmark) mot 1/20 i sentrumsregionene (Østfold, Akershus, Oslo og Vestfold) yrkesaktive innenfor familiebedriftsproduksjonen
- har større tilgang på ulønna enn på lønna arbeid.

Den patriakalske funksjonsmåten til de geografiske fordelingsmekanismene har stilt distriktskvinnene overfor to økonomiske hovedalternativer:

- 1) enten å produsere arbeidskraft for eksport (vareproduksjon)
- 2) eller å la seg eksportere som arbeidskraft (utflytting).

En analyse av Distriktenes utbyggingsfonds (DUF) virksomhet i Finnmark (1970-74) viser at det først og fremst var menn som fikk andel av de midler som var øremerket til geografisk utjamning. Det står adskillig mer kapital bak hver sysselsatt mann enn bak hver kvinne. Dessuten har DUF vært lite opptatt av kvinnes problemer, og i den grad de har vært det, har kvinner fått status som reserveaktører. Å løse distriktskvinnens problemer framstår som luksusforetak som bl.a. begrunnes med at satsing på bedre lønnarbeidsmuligheter for kvinner ikke vil gi grunnlag for befolkningsøkning. Trass i at nettutflyttingen av kvinner er større enn menns, og at arbeidsmulighetene er en hovedårsak til dette, gjøres disse forhold ikke til gjenstand for problematisering. Offentlige tiltak for å bedre distriktenes lønnsarbeidsmarked har gjennomgående vært basert på mannen som den sentrale aktør. Der det er menn, - blir det kvinner og barn, - og dermed et opprettholdt bosettingsmønster, har vært DUFs politikk. På denne måten blir bosettingsproblemer skalkeskjul for en kvinneundertrykkende politikk.

Den offentlige kvinnepolitikken har virket slik at de inter-regionale forskjellene i kvinners sysselsettingsvilkår øker fordi den fungerer mest effektivt i sterkt utbygde områder enn i de svakere utbygde.

Ved å gå nærmere inn på ansettelsespolitikken til ulike bedrifter i Finnmark, finner hun at de holdninger som der gjør seg gjeldende spiller en stor rolle i opprettholdelsen av et kjønnsdelt arbeidsmarked. Når det ikke begrunnes med at kvinner mangler fysisk styrke, begrunnes det med at kvinner ikke har teknologisk innsikt nok til å kunne betjene maskiner.

I realiteten mener hun at det er ansettelsespolitikken som utgjør den sentrale fordelingsfaktor. Hun foreslår bl.a. at kvinnekvotering av arbeidsplasser som blir utbygd med distriktspolitisk støtte, og at forholdene legges til rette for de kvinnene som rekrutteres til mannsbransjer, kan være aktuelle tiltak for å rette opp de rådende kvinnediskriminerende forhold.

Jeg synes Sissel Fredriksens bok føyer seg inn i rekken av gode teoretiske/empiriske bidrag til utviklingen av en helhetlig forståelse av kvinners levekår i dagens samfunn. Selv om jeg savner en problematisering av kvinners tredje forsørgelsesalternativ, trygd, og hvordan dette virker inn på distriktskvinnenes muligheter til økonomisk uavhengighet, mener jeg hun har foretatt en godt underbygd analyse av kvinners livssituasjon på et område som har vært forsømt innenfor kvinneforskningen. Bokas resonnement og logiske oppbygging kommer klart fram. Ved at hun oppsummerer sine konklusjoner kapittelvis, er tankegangen lett å gripe fatt i. Hvert kapittel danner sin egen enhet, men det går ikke utover bokas helhetlige inntrykk.

Som nordlending sjæl, vil jeg ikke minst hilse distriktspolitiske bidrag til kvinneforskningen velkommen!

x Lise Widding Isaksen er hovedfagsstudent ved Institutt for samfunnsvitenskap, Universitetet i Tromsø, nå ved Senter for kvinneforskning i Bergen. Hun er spesielt opptatt av forholdet mellom velferdsstaten, familien og kvinner.

KVINNER OG MENN I BYRÅKRATISKE ORGANISASJONER

Rosabeth Moss Kanter: Men
and Women of the Corporation
New York, Basic Books, 1977.

Omtale av Tone Schou Wetlesen ^x

Moss Kanter's bok Men and Women of the Corporation kom i 1977. Som et klassisk bidrag til organisasjonsteori og kvinneforskning kan den være verd en omtale, selv om den ikke lenger er rykende fersk. Moss Kanter er opptatt av hvordan trekk ved organisasjonsstrukturen skaper muligheter og begrensninger for de ansatte. Og hun setter ikke grensene ved bedriftenes porter. Arbeidslivets ringvirkninger for familien er en viktig problemstilling eksemplisert gjennom avsnittet om bedriftslederhus-truenes livssituasjon. Offisielt er familie og arbeidsliv to adskilte verdener. Virkeligheten ser annerledes ut. Dette tema er hovedemne for en annen bok av samme forfatter: Work and Family in the United States. A critical review and agenda for research and policy hvor leseren kan finne nyttige henvisninger og interessante refleksjoner. (Russel Sage Foundation, 1977).

Men and Women of the Corporation gir inngående beskrivelse og analyser av arbeidsforhold og miljø for ulike grupper ansatte og deres yrkesroller som bedriftsledere og sekretærer. Videre går den inn på strukturelle forhold som synes å ha særlig stor innvirkning på arbeidsforholdene som fordeling av makt og ressurser i organisasjonen og det tallmessige strykeforhold mellom kvinner og menn på ulike nivåer. Stikk imot de forventninger Moss Kanter hadde i utgangspunktet, kom hun til at dimensjonen kjønn var sterkt bestemmende i bedriftskulturen, for samhandlinger mellom kjønnene og for kvinners muligheter til å gjøre bruk av sine ressurser. Forfatteren henter sitt

materiale fra et multinasjonalt industriselskap i USA som i boken kalles Industriell Supply Corporation med over 50 000 ansatte, av disse er 16% kvinner. Boken er belønnet med C.

Wright Mills-prisen. Metodisk er den uteknisk og fengslende skrevet i god Millers tradisjon. Datagrunnlaget er deltakende observasjon og kvalitative intervju. Forfatteren kjenner bedriften både fra konsulentposisjon og som leder for et større forskningsprosjekt, hvor hun satte seg fore å skrive korporasjonens etnografi på grunnlag av kasuistikk.

Mens dimensjonen kjønn har vært en svart flekk på organisasjonsforskningskartet i den tradisjon Moss Kanter knytter an til representert ved navn som Chris Agyris, James Thompson og Michel Crizier, er det nettopp på dette punkt at Moss Kanter gir sitt mest interessante bidrag. Organisasjonskulturen forstås som utslag av en patriarkalsk samfunnsform. Lederidealet er den instrumentelle, hypereffektive, selvbeherskede og strømlinjeformede mann som klatrer oppover organisasjonspyramiden og er lojal overfor bedriften som han tjener med det meste av sin våkne tid. Ideologisk blir kvinner og kvinnekultur i utgangspunktet utelukket fra denne del av organisasjonslivet som en anomali eller som en av de mannlige lederne uttrykte det: "En effektiv kvinnelig leder skremmer vettet av mennene. Hun er en kulturell blasfemi".

Det er da heller ikke mange kvinner som er rekruttert til lederskiktet i dette selskapet. En avdeling illustrerer kjønnsfordelingen på ulike nivåer: I 1974 var bare 2% av lederne kvinner. Blant de profesjonelle var 21% kvinner, mens kvinneandelen blant kontorpersonalet var 87%.

Sekretærnivå er en kvinneverden. Her er det rom for en personlig touch i form av pynt og prospektkort på veggene, fiks og fargerik klesdrakt m.v. Rundt sekretærens pult kan de ansatte bekrefte hverandre som mennesker, ikke bare som utøvere av en yrkesrolle. De ansatte kan gi hverandre komplimenter, de kan markere fødselsdager og familiebegivenheter.

Moss Kanter viser hvordan det i hierarkiske organisasjoner der makten konsentreres, oppstår bakevjer og avmakt. Løftene om suksess dvs. avansement er mange, men det ligger i strukturen at bare de færreste kan nå toppene. Kvinner havner lett i bak-evjepreget usynlighet. Dette har både med kvinnekiskriminerende og stereotype holdninger blant menn å gjøre, og med selve den dynamikk som ligger i at det tallmessige styrkeforholdet mellom menn og kvinner mangler balanse.

Moss Kanter går nøye inn på en rekke mekanismer som gjøres gjeldende i selskapet og som kan avledes av de tallmessige styrkeforhold mellom kjønnene. Her kan vi bare nevne noen. For det første den selvforsterkende mekanisme som har å gjøre med identifikasjon og rekruttering til lederskiktet. Seniorene satser på yngre menn som ligner dem selv. Og hvilken karrieremann ser seg selv i en kvinne, hvor dyktig hun enn måtte være? Moss Kanter kaller dette fenomen for homoseksuell reproduksjon.

At menn dominerer tallmessig blant de profesjonelle, virker som en barriere mot å ta med kvinner i prosjektarbeid eller på rådslaging av forskjellig art. Det er lettere og mer bekvemt å forholde seg til en av samme kjønn, flere ting kan tas for gitt. Usikkerhet reduseres.

Når det tallmessige styrkeforhold mellom grupper og kulturer er ute av balanse, som i dette tilfellet kjønnsfordelingen på ledernivå, snakker Moss Kanter om forholdet mellom de dominante og minoriteten. Under slike forhold får minoritetsrepresentantene en symbolsk funksjon. Dette fører til at forskjellene mellom kulturene øker idet de dominante blir mer selvbevisste og oppmerksomme på sin egenart. Dermed øker avstanden mellom menn og kvinner og kvinnene blir fremmede både i forhold til mannskulturen og i forhold til seg selv, en prosess som selve assimilering- og tilpasningsforsøkene medfører. Det øker presset på de kvinnelige ansatte at de foruten å slite med kvinnekiskriminerende holdninger fra menn utsettes for et så ujevnt tallmessig styrkeforhold. Bare en

massiv vellykkethet og fremgang for den enkelte kvinne kan bidra til å oppheve de utmanøvrerende mekanismer som ligger i de mannsdominerte arbeidsmiljøer. En stjerne er en stjerne også om hun er kvinne. Det hjelper lite å øke minoritetens andel en smule, f.eks. fra 10% til bortimot 20%. Først ved en jevnere representasjon skjer det noe med styrkeforholdet som får konsekvenser for samhandlingen i retning av at kvinner får tilnærmet likeverdige muligheter for å bruke sine evner og anlegg i samspill med andre, uten å reduseres til en av de mange stereotype kvinneroller som morsfigur, flirten, yndlingen, "jernkvinnen", blåstrømpen.

Moss Kanter går ikke inn på de samfunnsmessige og økonomiske rammer som storkonsernet fungerer innenfor, eller på konsekvensene av disse rammer for det liv som leves i og utenfor organisasjonene. Dette er både en stryke og svakhet ved boken. Styrken ved å konsentrere analysen om fordeling av makt og ressurser i organisasjonen, ligger i almengjøringen av situasjoner og samhandlingsmønstre i hierarkiske organisasjoner. Lesere med erfaring fra offentlige eller private byråkratier vil utvilsomt gjenkjenne trekk de har møtt på arbeidsstedet. Svakheten ligger kanskje i at analysen blir hengende noe i luften. Dette blir særlig merkbart idet hun knytter an til verdier som har å gjøre med selvrealisering og deltakelse eller deling av makt og innflytelse. Og jeg spør meg hvor langt dette er mulig med den makt- og ressurskonsentrasjon som de multinasjonale selskaper forutsetter. Likevel har Moss Kanter levert et empirisk og analytisk arbeid, som kjenner få sidestykker ved sine friske perspektiver og ved evnen til å fange inn og levendegjøre sosiale mønstre. Boken åpner for refleksjoner omkring hvilke vilkår det egentlig er som bys kvinner som rekrutteres én og én eller to og to til mannsdominerte arbeidsmiljøer. Skal kvinnene fortsette å renne hodet i veggen? Og i tilfelle - hvor lenge?

^x Tone Schou Wetlesen er statsviter og amanuensis ved Institutt for sosiologi, Universitetet i Oslo.



Ås, Berit: KVINNER I ALLE LAND... HÅNDBOK I FRIGJØRING.

Aschehoug, 1981. (Anmeldtd av Helga Hernes)

Kjære Berit Ås!

Budskapene dine tar nesten alltid form av appell til handling og aksjon og etterlater en klump i magen av dårlig samvittighet om vi ikke makter å følge dine formaninger og oppfordringer. Du får oss til å gråte, le, bli irritert (selvfølgelig også på deg) og noen ganger til å handle.

Din lidenskap, ukonvensjonelle form og ikke minst din sans for humor river oss med til tross for syke barn, trengende sviger-mødre, andre forpliktelser, og helt vanlig latskap. Hvordan du klarer å ha en slik effekt på så mange er ikke alltid like klart, men din bok lar oss følge dine ideer. Den viser tanker bak iveren, elektrisiteten i vyene og substansen i den politiske strategien. Det er tre år siden du tok "politisk ferie", dvs. du forsvant fra partipolitikken og fra mediene (bare i Norge vel å merke) tre år med reising, bygging av nettverk, og fordypning som nå har nedfelt seg i din bok.

Jeg ser boka som et forsøk på å lære bort noe av det som mange betrakter som knyttet til sin person og derfor ikke overførbart, men boka viser at de som tenker slik tar feil. Boka er ikke først og fremst Berit Ås (til tross for at den er et slags testamente), men om troen på og muligheten for en global kvinnebevegelse som skaper og tar vare på livsbevarende verdier. Den heter med rette "håndbok i frigjøring" fordi den mobiliserer både tanke og handling. Den er alvorlig og morsom, analytisk i sine beskrivelser og like diktatorisk og invaderende som dine andre former for kommunikasjon: "Slutt å si "jeg tør ikke" - begynn å si "nå er det oss" er ditt budskap. Men den går også varsomt til verks ved at den viser forståelse for og innsikt i våre vanskelige liv.

Kapitlene om "De fem herskerteknikkene" og "Hvordan kan kvinner samarbeide" er de som kommer nærmest opp til de kravene man stiller til en håndbok. Her vises det hvordan individuelle kvinner kan beskytte seg i offentlige situasjoner og hvordan gruppe av kvinner kan organisere seg til aksjoner for å løse fellesproblemer. Din styrke som sosialpsykolog på den ene side og aksjonist på den andre kommer til uttrykk. Men denne forkjærligheten for aksjoner for løsning av enkeltproblemer fører etter min mening til en undervurdering av behovet for langsiktige, omfattende, sterke organisasjoner. De kan være utgangspunkt for mange aksjoner, men tjener også til planlegging, utarbeidelse av langsiktige strategier, og til kollektiv bevissthet og hukommelse.

Kapitlene "Om kvinners skrekk for strategier og strategienes nødvendighet" og "Det globale kvinneopprøret og hvorfor det ikke kan stanses", er glimrende i sin beskrivelse av den globale utviklingen. Men jeg savner en dypere diskusjon av sammenhengen mellom opprør, aksjon og strategi. Etter mitt skjønn er langsiktig organisering det eneste svaret - og den må være basert på kollektiv innsats. Den kan ikke overlates til tilfeldigheter eller til ad hoc-baserte nettverk som ofte

preger aksjoner. Men beskrivelsen av dagens situasjon slik den framstår i de to nevnte artiklene er meget verdifulle og omfattende, til tross for at jeg egentlig ikke er enig i tesen om den "stadige forverringen". Avstanden mellom kvinner og menn øker kanskje med industrialiseringen og teknologiseringen, og fordelingen av goder mellom kvinner og menn blir kanskje skjeve med økonomisk vekst. Men jeg kan aldri bli med på den form for "fortidsnostalgi" som preger mye feministisk teori. Materielt og helsemessig har vi kvinner det usammenlignbart mye bedre enn våre formødre. Men min tolkning og holdning her er nok mere omstridt enn dine i mange feministiske kretser.

Avslutningsvis og i tilknytning til din mest kjente og internasjonalt anerkjente artikkel, den om "Kvinnekulturen", la meg provosere både deg og andre litt på samme måten som du provoserer meg: Mener du egentlig at kvinner er menn overlegne? Mener du at hvis kvinner hadde hatt makten ville vi ha unngått forurensing, stressproblemer, krig og befolkningsekspløsjonen slik du synes å antyde?

Jeg er enig med deg i at dagens kvinner og menn stort sett lever i forskjellige verdener og sfærer, som utgjør en slags todelt kultur preget av henholdsvis makt og avmakt, effektivitet og omsorg, etc. Men er disse forskjellene kjønnsbestemte? Er de ikke i stor utstrekning betinget av delingen mellom såkalte "offentlige" og "private" anliggheter, som i sin tur har bestemt innholdet i disse to sfærene? Jeg spør fordi tesen om kvinnekulturen er såpass sentral i så mange sammenhenger, og er samtidig så grunnleggende i dialogen om vår framtid.

(Fra Dagbladet - 20 okt. 1981)

Helga Hernes

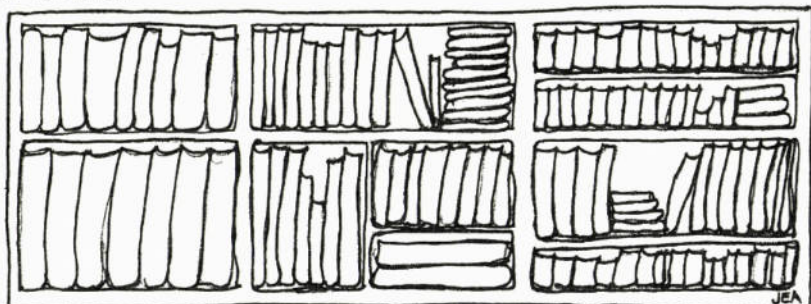
L I T T

A V

H V E R T



OVERSIKT OVER SAMFUNNSVITENSKAPELIG FORSKNING OG LITTERATUR OM KVINNER



Oppfordring og påminnelse om oppfølging
Av Marianne Noodt

NAVF's sekretariat for kvinneforskning er nå igang med å utarbeide en ny oversikt over samfunnsvitenskapelig forskning og litteratur om kvinner.

Den nye oversikten vil bli en ajourført samordning av to eksisterende oversikter; "Oversikt over samfunnsvitenskapelig forskning om kvinner" (NAVF's sekretariat for kvinneforskning, Arbeidsnotat nr. 3/79) og "Forskning om kvinner. En kunnskapsoversikt for tidsrommet 1975-81" (NAVF, Rådet for Forskning for Samfunnsplanlegging 1981). Den første av disse presenterer nylig avsluttet og pågående kvinneforskningsprosjekter med tilknyttede publikasjoner, mens den andre består av en innføringsartikkel som tar for seg noen av de viktigste kvinneforskningsbidragene samt en bibliografi over offentlig tilgjengelig litteratur.

Det er sendt ut et brev til institusjoner og institutter (ikke til enkeltpersoner) med oppfordring om å gi opplysninger om eventuelle nye kvinneforskningsbidrag, både nylig avsluttede og pågående. Men fordi vi ikke kan være garantert å fange opp alt på denne måten, ber vi om at dere sjekker med institusjonen/

instituttet at tilbakeføringen til oss skjer, og at den er komplett. Ikke-institutt-tilknyttede enkeltpersoner kan henvende seg direkte til oss, så raskt som mulig.

Henvendelse kan skje skriftlig til sekretariatet eller til Marianne Noodt, tlf. (02) 46 78 34.

Opplysninger vi vil ha er: Eventuell prosjekttittel, tidsangivelse for prosjektet, prosjekt-tilknyttede og eventuelle andre publikasjoner med fullstendige bibliografiske opplysninger, finansieringsmåte og navn. Studentarbeider under hovedfagsnivå kan vi av kapasitets og plasshensyn ikke inkludere.



SEMINAR OM PSYKOLOGISK KVINNEFORSKNING

NAVFs sekretariat for kvinneforskning inviterer kvinneforskere som har arbeidet med psykolgoiske emner til seminar, mandag 24. og tirsdag 25. mai 1982 på Sundvollen Hotell.

Hensikten med seminaret er å stimulere til publisering av psykologisk forskning for å bidra til større forståelse av kvinner.

På denne måten ønsker sekretariatet å bidra til at forskere, som i de siste år har utført prosjekter om kvinner, får sin publikasjoner revidert og omarbeidet med tanke på publisering i nærmeste framtid. Samtidig vil sekretariatet gjennom seminaret inspirere og oppmuntre forskere som er i gang med prosjekter nå, slik at disse kan bli fullført og fremstilt på en måte som særlig bidrar til å kaste lys over kvinners personlige liv.

Seminaret går over 2 dager, og alle deltakere skal være tilstede hele tiden. Vi ankommer søndag kveld, og reiser tirsdag ettermiddag.

De fire aktuelle tema-områder på seminaret regner vi vil være:

1. Kvinners kriser, psykiske problemer, mestring, intervensjon.
2. Dobbelthet og dilemmaer i kvinneverollen
3. Aldring hos kvinner - livsløp
4. Familie, ekteskap og barneomsorg.

De som deltar på seminaret må forplikte seg til å skrive noen sider på forhånd (3-4, maks 10) - i løpet av april måned. Det skal enten skrives et sammendrag av de viktigste problemstillinger og resultater fra egen hovedoppgave når det gjelder å forstå kvinners livssituasjon. Eller gi en oversikt over ditt pågående prosjekt, slik du er i ferd med å planlegge, eller slik det står akkurat nå.

De som er interessert i å være med på seminaret kan returnere svarslippen. De som ikke kan få dekket reise- og oppholdsutgifter av den institusjon de arbeider ved, må markere dette på svarslippen og opplyse om prisen på billigste reisemåte. Svarslippen sendes til NAVFs sekretariat for kvinneforskning, Munthesgt.29, Oslo 2. Tlf: 02/56 52 90.

Interesserte kan skrive eller ringe til sekretariatet for kvinneforskning og be om mere informasjon.

SEMINAR OM PSYKOLOGISK KVINNEFORSKNING

NAVN.....
INSTITUSJON.....
ADRESSE.....
PRIVAT ADRESSE.....
TELEFON (Arbeid).....(Privat).....
Jeg kan få/ikke få dekket reise- og oppholdsutgifter
Prisen på billigste reisemåte:.....

PÅMELDINGSFRIST 1.APRIL

LITTERATUR OG ARKIVUTVALG

NAVFs sekretariat for kvinneforskning har oppnevnt et utvalg som skal vurdere oppbevaring, registrering og tilgjengelighet av samfunnsvitenskapelig kvinnefaglig litteratur- og arkivmateriale.

Bakgrunnen for utvalgets oppnevning er et forslag fra konferansen om kvinneperspektiver på samfunnsforskningen, Nesbyen, 31.3.-3.4.81, om opprettelsen av et kvinnebevegelsens arkiv. (Se Nytt om kvinneforskning, nr. 2, 1981, s. 17-19.)

Utvalget har fått dette mandatet:

1. "Utvalget skal gi en oversikt over og vurdere hvordan samfunnsvitenskapelig kvinnefaglig litteratur- og arkivmateriale blir oppbevart, registrert og gjort tilgjengelig for ulike grupper brukere. Vurderingen bør omfatte norske publikasjoner og norsk arkivmateriale såvel som utenlandsk litteratur.
2. Utvalget skal vurdere om oppbevaring og dokumentasjon av den kvinneforskningsrelevante litteratur best kan bedres og styrkes gjennom institusjoner som allerede finnes, eller om det er behov for et eget "kvinnebevegelsens arkiv". Utvalget bør komme med konkrete forslag til tiltak.
3. Utvalget skal vurdere hvilken rolle NAVFs sekretariat for kvinneforskning bør ha når det gjelder oppbevaring og registrering av bøker, rapporter og annet materiale.
4. Utvalget bør i sitt arbeid ta hensyn til kvinneforskningsrelevant litteratur innenfor andre fagområder."

Utvalget's medlemmer er:

Universitetsbibliotekar Inger Johnsen, Universitetsbiblioteket,
Bergen

Vit.ass. Lise Kjølørød, Institutt for sosiologi,
Universitetet i Oslo

Bibliotekar Bodil Espedal, Ullensaker bibliotek

Stipendiat Mie Berg, Institutt for samfunnsforskning

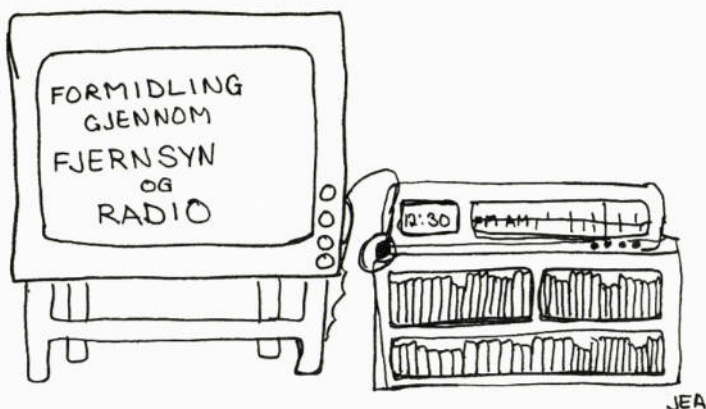
Arkivar Elisabeth Koren, Norsk privatarkivinstitutt

Bibliotekar Marit Sand, Oppland distriktshøgskole,
(Utvalgets sekretær)

Utvalget får en kort virkeperiode fram til 31.05.82. Sekretariatets styre har bedt utvalget legge fram en innstilling med forslag til tiltak til sitt avsluttende møte i mai. Innstillingen, eventuelt i noen bearbeidet form er tenkt utgitt som et arbeidsnotat fra sekretariatet.

Utvalget har påbegynt sitt arbeide, og har også knyttet til seg en del interesserte personer som rådspørres på spesielle områder. Dette nettverket kan godt utvides, og personer som er interessert i utvalgets arbeid kan henvende seg til sekretariatet og eventuelt få referatene tilsendt.

M.B.B.



HVA BØR KVINNEFORSKERE VITE OM FJERNSYN OG RADIO SOM KANAL FOR FORMIDLING AV FORSKNINGSRESULTATER?

Kort referat fra møtet 26/1 - 82 i NRK, Oslo:

Av Mie Berg.

Gledelig mange forskere møtte fram, ca. 50 i alt.

Etter at Maren Brit Baadshaug hadde orientert om kvinneforskningssekretariatets formidlingsarbeid og bakgrunnen for møtet, fulgte en rekke innledninger fra forskjellige avdelingsrepresentanter i NRK om organisasjon og arbeidsmåter. Det var:

Per Frydenberg, Samfunnsavdelingen, Radio
Kari Skollerud, Kulturavdelingen, Radio
Hanne Løchstøer, Barne- og Ungdomsavdelingen, Radio
Anne Torjusson, Opplysningsavdelingen, Fjernsyn
Dagmar Loe, Nyhetsavdelingen, Fjernsyn
Nina Valle, Barne- og Ungdomsavdelingen, Fjernsyn
Karen Lisa Castberg, Fjernsynsteatret.
Mette Janson ledet møtet.

Mye nyttig opplysning ble formidlet. For enkelthets skyld refererer jeg hovedpunktene samlet for henholdsvis radio og fjernsyn, uten å ta opp de enkelte avdelinger.

RADIO:

Det er viktig å skille mellom to typer programmer med hensyn til tidsperspektiv og planlegging:

1. Magasinposter under en fast vignett (som f.eks. Hverdagen, Ekko, Dagsnytt, Verd å vite), og
2. Tittelprogrammer.

De første er oftest nyhets- og aktualitetspregede (på hvilken måte er avhengig av stoffområde) med kort planleggingstid og muligheter for å ta stoff på dagen. Innholdet i tittelprogrammene inngår derimot i den langsiktige planleggingsprosedyre på ca. 6 uker.

FJERNSYN:

Som vi alle vet er dette et mere tungrodd medium. Også her er det selvfølgelig viktig å skille mellom magasinposter og tittelprogram. Men magasin- og aktualitetsposter i fjernsynet (også Dagsrevyen) trenger oftest lenger tid enn radioen for å lage brukbare innslag. (For Forskningsstoff i Dagsrevyen vil det ofte være hensiktsmessig å henvende seg direkte til Planseksjonen i Nyhetsavdelingen, Fjernsynet, som ledes av vaktsjef III).

For tittelprogram er planleggingstiden minst 6 måneder og senest 4 måneder før produksjonsstart må alle bestillinger på teknisk utstyr være inne. For stoff til slike program gjelder det altså at kontakten mellom forsker og programmedarbeider kommer i stand så tidlig som mulig - gjerne også før prosjektet er avsluttet.

Hvis vi har stoff som vi synes passer for NRK er det to veier å gå:

Vi kan sende skriftlige forslag via den formelle kanalen, som er til programredaktøren for den aktuelle avdeling (man kan skaffe seg et organisasjonskart med oversikt over avdelinger m.v. i NRK fra Informasjonstjenesten), eller vi kan bruke personlige nettverk, som ofte fungerer mere effektivt og gjør at ting kommer forttere i gang. Da bør vi ha merket oss ut (f.eks. på grunnlag av Programbladet eller forespørsler/bekjentskaper) personer som kan tenkes å være spesielt interessert i vårt stoffområde, og så henvende oss direkte til dem. Dette kan gjøres pr. telefon, eller aller helst i et kort og poengtert brev. Men det ble forsikret om at alle henvendelser vil bli mottatt med interesse.

Ellers lød de generelle råd til forskerne:

Stå på!

Tro på at du har noe å formidle!

Vær villig til å renonsere noe på presisjonsnivået i det du vil si.

DISKUSJONEN:

Fra forskerhold ble det påpekt at det ikke bare er resultatene NRK bør interessere seg for å formidle, men også stoff om selve forskningsprosessene.

Forskerne har dessuten ikke bare sine prosjekter, de representerer også en del kunnskap og innsikt som kan brukes generelt, f.eks. til kommentarer og analyser. Kvinneforskerne mener jo at de på mange områder representerer en "motkunnskap" til endel oppleste og vedtatte sannheter (som f.eks. den om "den uheldige økningen i skilsmisser").

Kvinner er stadig underrepresentert i NRKs programmer - bør man ut fra dette faktum også tenke på nye programformer såvel som de som finnes i dag?

Lokalsendingene er en brukbar (og mye brukt) informasjonskanal for forskning, i tillegg til fagavdelingenes programmer.

Utover slik kontakt som går ut på stofftipsing og "salg", kan NRK også være interessert i bredere samarbeid med forskere om et bestemt stoff eller prosjekt, f.eks. på konsulentbasis.

GRUPPEN FOR MEDISINSK KVINNEFORSKNING

GRUPPEN FOR MEDISINSK KVINNEFORSKNING ble dannet nøyen 1979. Gruppens formål er å belyse, styrke og registrere medisinsk kvinneforskning.

En av gruppens første store opgaver var å tilrettelegge og holde det første danske seminar for medisinsk kvinneforskning på LO-skolen fra den 30. oktober til den 1. november 1980.

I alt deltok 100 kvinnelige leger, men et langt større antall hadde ønsket å delta. Fordi vi altså måtte avvise en del av våre kolleger, og fordi seminaret var meget vellykket, besluttet vi å utgi foredrag og diskussjoner i en bok.

Boken utkommer nå, januar 1982, på FADLs Forlag med titlen:

KVINDE LÆGE FORSKER

(d.kr. 116.50)

Er du kvinnelig lege, og ønsker du å bli med i Gruppen for Medisinsk Kvinneforskning, kan du bli medlem ved å betale d.kr. 100 i kontongent på nedenfornevnte girokonto. Du vil da få tilsendt dagsordener og referater.

Gruppen for Medisinsk Kvindeforskning

Fys. afd. København Komm. Hospital

Øster Farimagsgade 3

1399 København K

Giro 2 10 09 40

ARBØG FOR KVINDERET 1983

"Hermed opfordrer vi kvindeforskere og juridiske forskere der arbejder med emner vedr kvinders retsstilling samt praktikere fx advokater, embedsmænd eller organisationsfolk, der kommer i berøring hermed til at skrive om kvinder og retssystemet i Årbog for Kvinderet.

Vi er specielt interesseret i artikler om kvinder og arbeidsmarkedet, herunder udviklingen i lovgivning m.v. om barsel, ligeløn, likebehandling og arbeidsløshed, men artikler om andre emner er også velkomne.

1983-Årbogen er nu under forberedelse. Dead-line for manuskripter er 1.9.1982. Artikler må normalt ikke overstige 20 sider. Vi opfordrer interesserede til at kontakte en af redaktørerne:

Jytte Lindgård

Virginiavej 5

2000 F

01-875787

01-140080

(arbejde)

Ruth Nielsen

Bentzonsvej 39

2000 F

01-865200

01-123878/2377

(arbejde)

Jytte Thorbek

Elmevej 22

2840 Holte

02-420948

01-144448

(arbejde)".

"REKRUTTERING TIL KOMMUNESTYRENE"

Hovedfagoppgaver.

Tre studenter tok hovedfagseksamen i statsvitenskap ved Universitetet i Oslo høsten 1981 innenfor prosjektet "Rekruttering til kommunestyrene". Prosjektet ledes av førsteamanuensis Ottar Hellevik og forskningsstipendiat Janneke van der Ros Schive ved Institutt for statsvitenskap og forsker Torild Skard ved Arbeidspsykologisk Institutt. De tre studentene leverte følgende hovedfagsoppgaver:

- Gry Alexandersen: Sosial representasjon i kommunestyrene. En analyse av kvinnelige og mannlige kommunestyrerepresentanters sosiale bakgrunn, og den sosiale representativitet i kommunestyrene. Stensilert, 229 sider.
- Kjersti Asland: Kvinnes egne representanter? Kjønn som skillelinje i kommunalpolitikken. Stensilert, 188 sider.
- Sissel Breie: Politisk deltakelse - mål eller middel? En analyse av politisk deltakelse i dagens demokrati. Teori og empiri. Stensilert, 128 sider.

Alle oppgavene er laget ved Institutt for Statsvitenskap, Universitetet i Oslo.

Torild Skard

NY PUBLIKASJONSSERIE

Sosiologisk institutt, Universitetet i Bergen, startet i 1981 en Rapportserie, som skal presentere sammendrag av hovedfagsoppgaver i sosiologi ved universitet. Vi noterer at to av de tre første publikasjonene er av interesse for kvinneforskningen:

Nr. 1 1981: Liv Solheim: Tilflyttarkvinne og lokal tilpassing: Ei sosialpolitisk og ransking av ei gruppe kvinner sine levekår. 42 s.

Nr. 2 1981: Harriet Berntsen: Motivasjon og barrierer - rekruttering til voksenopplæring. 42 s.

Begge rapportene koster kr. 18.- og er til salgs hos:

STUDIA UNIVERSITETSBOKHANDEL
Parkveien 1
5014 BERGEN-UNIV

(Fra Sosiolognytt, nr. 4, 1981)

SEMINAR I PROSJEKT- OG SØKNADSUTFORMING

18. februar 1982 holdt NAVFs sekretariat for kvinneforskning et en-dags seminar i prosjekt- og søknadsutforming. Det ble gitt orientering om NAVF, og de øvrige finansieringskilder for forskning.

Mette Qvortrup orienterte om Rådet for samfunnsvitenskapelig forskning (RSF).

Tora Houg om Rådet for forskning for samfunnsplanlegging(RFSP)

Per Miljeteig-Olssen orienterte om Forbruker- og administrasjonsdepartementets forskningsbevilgninger.

Helga Maria Hernes ga en generell innføring i prosjekt- og søknadsutforming.

Det var 13 deltakere på seminaret.

JEA

EN-DAGS SEMINAR I KVINNER, DATATEKNOLOGI OG ARBEID

29.oktober 1980 arrangerte NAVFs sekretariat for kvinneforskning et seminar om "Kvinner, datateknologi og arbeid". Det vil ikke foreligge noe arbeidsnotat fra dette seminaret, men vi har trykket opp et antall arbeids- og kontakthefter. Dette er bakgrunns materialet som ble brukt på seminaret. Skulle noen være interessert i dette, kan de kontakte sekretariatet.

GH

PLANLAGTE AKTIVITETER

SEMINAR OM KVINNER I FAGBEVEGELSEN

Et seminar om kvinner i fagbevegelsen planlegges i Trondheim i dagene 2.-3.juni. Det vil bli arrangert av Institutt for industrielle miljøforskning (IFIM) i Trondheim i samarbeid med andre forskere i Trondheim. NAVFs sekretariat for kvinneforskning vil gi reisestøtte til deltakere.

Seminaret er planlagt som et arbeidsseminar for personer som er aktive innen forskning på dette feltet. Interesserte kan henvende seg til IFIM, ved Merete Lie eller til sekretariatet for nærmere opplysninger.

FORSKNINGSSEMINAR OM KVINNER OG TEKNOLOGI

Forskere som arbeider med temaer omkring "kvinner - arbeid - ny teknologi" planlegger et seminar på Lysebu i dagene 22.-23. april 1982. Seminaret arrangeres i samarbeid med NAVFs sekretariat for kvinneforskning.

Interesserte kan henvende seg til sekretariatet eller til Tamar Bermann, Arbeidsforskningsinstitutt, Ullevålsveien 105, Oslo 4, Tlf. 02/46 68 50, for nærmere opplysninger.

M.B.B.

PUBLIKASJONER INNKOMMET TIL REDAKSJONEN

Bøker

- Malmström, Rosa: Kvinnor och kvinnohistoria i Sverige.
Göteborg, 1981.
- Chapkis, W., ed: Loaded Questions. Women in the Military.
Washington DC, Transnational Institute, 1981.

Rapporter, prosjektnotater, artikler og oversikter

- Jørgensen, Kirsten: Some social and cultural aspects of rural
water supply. Project paper D. 91.14.
Center for development research.
- Likestillingsrådet: Nordisk oppfølging av Handlingsprogrammet
fra FN's kvinnekongress i København
1980. Rapport fra konferanse for offentlig
likestillingsorganer i de nordiske
land. Voksenåsen, 1981.
- Liste over kvinnehistorisk litteratur, særlig artikkelstoff.
Utarbeidet ved Historisk institutt, Univ.
i Oslo 1981.
- Backer, Berit: "Oh, Enver Hoxha, du marxismens nattergal"-
reisebrev fra sosialismens og om ikke
fyrtårn - så i alle fall fyrverkeri.
PRIO publikasjon X-15/81.
- Flick, Marjan: Bibliografi over publikasjoner om kvinner
i massemediaforskning.
Markedsføring av ulikhet - produsent, mar-
kedsfører og det offentlige som aktører i
en informasjonsprosess.
Arbeidsnotater - kjønnsroller i reklame
nr. 10 og 11.
Senter for mediaforskning. Iniv. i
Bergen.
- Center for Samfundsvidenskabelig kvinneforskning: Dannerboli-
gerne - de tre første måneder. Arbejds-
notat nr. 2/81.
- Forum för kvinnliga forskare och kvinnoforskning i Göteborg:
Verksamhetsberättelse 1981 och Medlemmar,
institutioner, pågående eller nyligen
avslutad forskning Dec - 1981.

Jensen, An-Margritt: Jobb, barn og likestilling - om kvinners tilpasning til arbeid og familie. Artikler 129, statistisk sentralbyrå, 1981.

Norske Kvinners Nasjonalråd: Angår det oss? Fire år igjen av Kvinnetiåret - hvor går vi - hvor står vi? Rapport fra seminaret 1981

Lund, Ragnhild: Women and development planning in Sri Lanka. Geografiska annaler, 1981.

Brøndsted, Mogens: Lis Jacobsen på hundreårsdagen. DSL's præsentationshæfte nr. 11, København, 1982.

Leknessund, Irene
Fredheim, Randi
Gerhardsen, Gerhard
Meidell: Samtaler med fiskerkvinner. En intervjuundersøkelse blant 103 fiskerhustruer om miljø, trivsel og økonomi. Fiskerøkonomiske skrifter, serier A, nr. 4. Bergen 1980.

Johan Reiksen og
Jan Vidar Haukeland: Norsk familiesosiologi i sytti-åra. INAS-rapport 80:3

Kari Elisabeth
Børresen: Männlich-Weiblich: eine Theologiekritik (Una Sancta, Zeitschrift für ökumenische Begegnung, Sonderdruck).

Kari Elisabeth
Børresen: Women and men in the creation Narratives and in the Church. (Særtrykk fra Concilium 166, Edinburgh 1981, s.62-69).

Tidsskrifter

Women of Europe, September/October 1981 - No.22, Brussels.

Women and the labour market. Research Newsletter No.2.Copenhagen.

Women at work. No.2/1981. International Labour Office.Geneva
Oppslag 1/81. Norsk journalisthøgskoles skriftserie. Hvorfor sluttet jenter i journalistyrket?

Nordisk Forum. nr.31 vol.16, nr.3/1981. Kvinnoidentitet och kvinnorörelse.

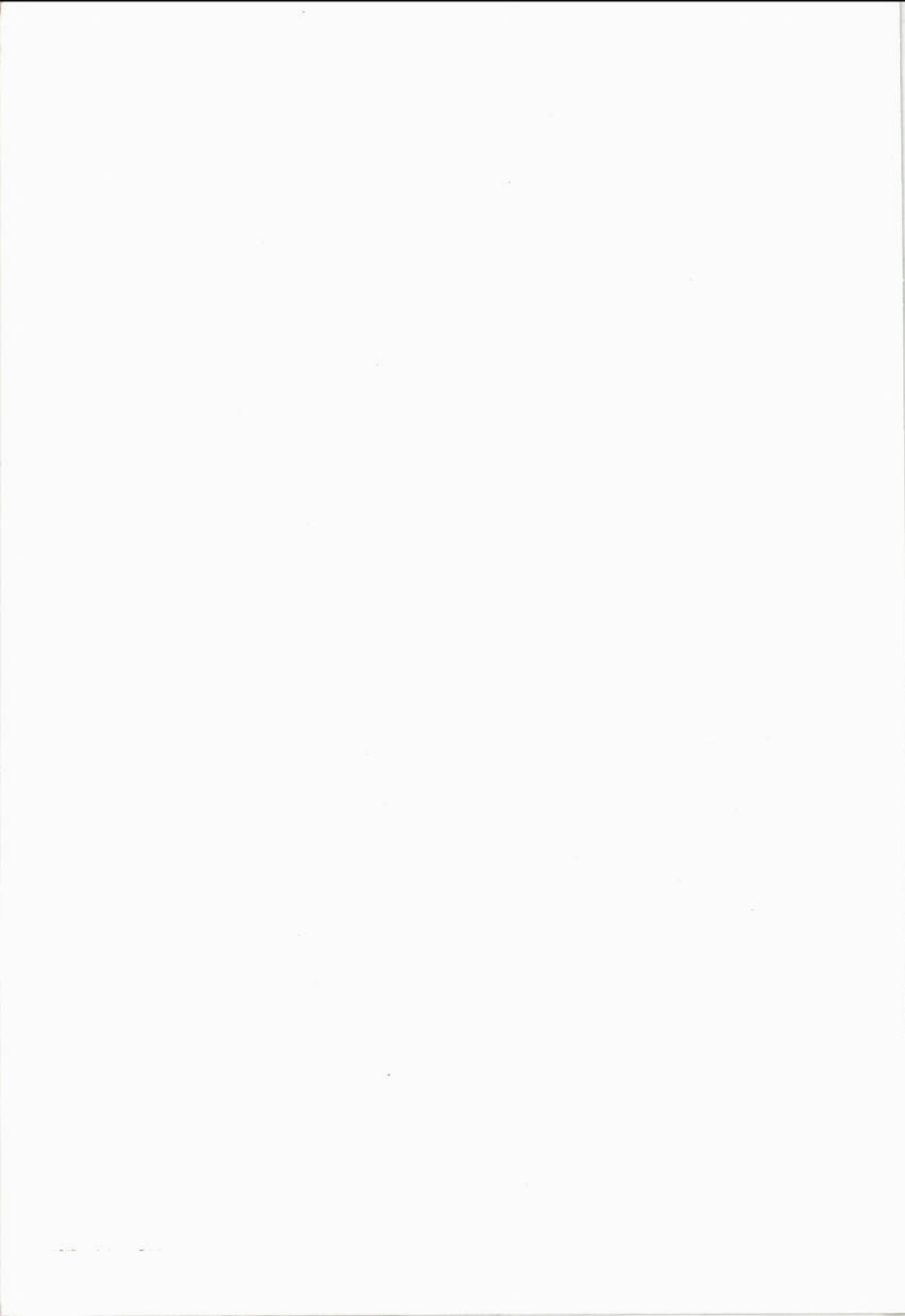
NKN-kontakt. Organ for Norske Kvinners Nasjonalråd. Prøvenummer desember 1981.

Dansk ligestillingsblad, nr. 1, december 1981.

Women's research and resources centre newsletter no.1/1982.

Grapevine. The newsletter of the lesbian mothers defence fund. Fall 1981. Canada.

Kvinnotidningen. Nr. 1/1982. Stockholm.



HITTIL UTKOMMET

- Arbeidsnotat nr. 1/77: Samfunnsforskning om kvinner. Rapport fra en konferanse. Ved Nina Gornitzka og Edle Ravndal
UTSOLGT
- Arbeidsnotat nr. 2/77: NAVFs Center for Research on Women. By Helga Marie Hernes.
UTSOLGT
- Arbeidsnotat nr. 3/77: Kjønnssroller og utdanning. Rapport fra et symposium. Ved Nina Gornitzka. Familiepolitikk. Rapport fra en konferanse. Ved Hildur Ve.
UTSOLGT
- Arbeidsnotat nr. 5/77: Kvinners omsorgsarbeid i den ulønnete produksjon. Ved Kari Wærness.
UTSOLGT
- Arbeidsnotat nr. 6/78: Fellesskap, samhold, distanse og konflikt mellom kvinner. Et veiledningsprosjekt. Ved Harriet Holter. Arbeidsnotat 1/78 fra veiledningsprosjektet.
UTSOLGT
- Arbeidsnotat nr. 7/78: Kvinners plass i Levekårsundersøkelsen. Ved Ingeborg Astrid Kleppe.
- Arbeidsnotat nr. 1/79: Kvinners levekår. En seminar-rapport.
UTSOLGT
- Arbeidsnotat nr. 2/79: Heimearbeidere i streik. Ved Merete Lie. Kvinner, interesseforvaltning og lokalsamfunn. Kvinner og menn i arbeidskonflikt. Ved Siri Gerrard. Arbeidsnotat nr. 1/79 fra veiledningsprosjektet.
UTSOLGT
- Arbeidsnotat nr. 3/79: Oversikt over samfunnsvitenskapelig forskning om kvinner. Ved Marianne Ved Marianne Nodt.
UTSOLGT
- Arbeidsnotat nr. 4/79: Kvinnefellesskap og kvinneinteresser. Ved Siri Gerrard, Aud Grandaunet, Marit Hoel og Merete Lie. Arbeidsnotat nr. 2/79 fra veiledningsprosjektet.

Returadresse:

NAVFs sekretariat for
kvinneforskning
Munthesgt. 29, Oslo 2

- Arbeidsnotat nr. 5/79: Lønnet og ulønnet omsorg.
En seminarrapport.
- Arbeidsnotat nr. 1/80: Kvinneforskningssekretariatets
framtid. En utredning fra styret
for NAVFs sekretariat for kvinne-
forskning.
UTSOLGT
- Arbeidsnotat nr. 2/80 Teori og metode i kvinneforskningen.
Rapport fra en konferanse.
- Arbeidsnotat nr. 1/81 Forholdet mellom kvinneforskningen
og kvinnebevegelsen. Rapport fra
et seminar.
- Arbeidsnotat nr. 2/81 Kvinner, overgang og aldring.
Rapport fra et seminar.